

Förhållandet mellan cirkulär ekonomi och delningsekonomi -

En studie angående hur SOU 2017:22 och SOU
2017:26 förhåller sig till båda koncepten

THOMAS BADEMO 2017

MVEM12 EXAMENSARBETE FÖR MASTEREXAMEN 30 HP
MILJÖVETENSKAP | LUNDS UNIVERSITET

Förhållandet mellan cirkulär ekonomi och delningsekonomi

En studie angående hur SOU 2017:22 och SOU 2017:26
förhåller sig till båda koncepten

Thomas Bademo

2017

LUNDS
UNIVERSITET

Thomas Bademo

MVEM12 Examensarbete för masterexamen 30 hp, Lunds universitet

Intern handledare: Carl Dalhammar, Internationella miljöinstitutet, Lunds universitet

CEC - Centrum för miljö- och klimatforskning
Lunds universitet
Lund 2017

Abstract

After the economic crisis that shook large parts of the EU in the end of the 2000, a new paradigm has emerged that encourage new sustainable business models. Two concepts that has occurred in recent times are circular economy and sharing economy. Because of increased interest in the concepts it's important to understand the full meaning surrounding these.

The aim of this study is divided into three sections. The first aim is to gain a better understanding of the relationship between the two concepts and their implementation including how they are incorporated in Sweden. The second aim is to analyse two state inquiries and the relationship between them, which include how they compare to the scientific research areas of the two concepts. The third aim of this study is to review the current how the two state inquiries relate to Swedish environmental policies and engagement.

The study encompass a literature review that explores the concepts origins and definitions. A content analysis is also used to show how the relationship between the inquiries and the relationship between the concepts.

The results show that currently the concepts have no clear definition and it's hard to say how and if they are related. The findings show that in a Swedish context, the sharing economy is incorporated into the circular economy concept. The finding also shows that the two state inquiries don't cover the entirety of the circular economy concept and how that affects the relationship with environmental policies and engagement.

Innehållsförteckning

Abstract I

Innehållsförteckning III

1. Inledning 1

1.2 Syfte 2

1.3 Frågeställningar 2

2. Metod 5

2.1 Litteraturgenomgång 6

2.1.1 Avgränsningar 7

2.2 Innehållsanalys 8

2.2.1 Innehållsanalys av SOU 2017:22 & SOU 2017:27 8

2.2.2 Komparativ-analys utifrån innehållsanalysen 10

2.2.3 Avgränsningar 10

2.3 Validitet och reliabilitet 11

2.3.1 Reliabilitet 11

2.3.2 Validitet 11

3. Litteraturgenomgång 13

3.1 Cirkulär ekonomi 13

3.1.1 Ursprunget till cirkulär ekonomi 13

3.1.2 Hur fungerar en cirkulär ekonomi? 15

3.1.3 Kritik mot cirkulär ekonomi 17

3.2 Delningsekonomi 18

3.2.1 Framväxten av det moderna konceptet DE 19

3.2.2 Vad innebär delningsekonomi 19

3.2.3 Kritik mot delningsekonomi 21

3.3 Sveriges arbete med cirkulär ekonomi och delningsekonomi 21

3.3.1 Statliga utredningar och rapporter 21

3.3.2 De svenska miljömålen 22

3.3.3 Regeringens strategiska samverkansprogram 22

4. Resultat 25

4.1 Kodning av SOU 2017:22 & SOU 2017:26 25

4.1.1 Hur beskrivs konceptens ursprung i de båda utredningarna? 26

4.1.2 Vad har utredningarna för mål? 28

4.1.3 Behovet av statlig intervention 28

4.1.4 Aktörer och styrmedel för att främja de båda koncepten 29

4.1.5 Vad finns det för samspel mellan de båda utredningarna? 31

4.2 Samspel mellan Utredningarna, Miljömål och Regeringens samverkansgrupper. 32

4.2.1 Samspel mellan utredningarna och de svenska miljömålen 32

4.2.2 Samspel mellan utredningarna och regeringens samverkansgrupper 33

5. Analys 37

5.1 Hur förhåller sig utredningarna till varandra 37

5.2 Hur förhåller sig utredningarna till koncepten CE och DE 38

5.3 Förhållandet mellan utredningarna och det svenska arbetet angående cirkulär ekonomi och delningsekonomi 39

5.3.1 Regeringens samverkansgrupper 39

5.3.2 De svenska miljömålen 41

6. Diskussion 43

6.1 Hur ser förhållandet mellan cirkulär ekonomi och delningsekonomi ut? 43

6.2 Hur förhåller sig utredningarna till det svenska miljöarbetet? 45

7. Slutsats 47

Tack 49

Referenser 51

1. Inledning

Efter den finansiella krisen i slutet på 2000-talet som skakade om stora delar av den europeiska ekonomin har det funnits idéer om att nya typer av affärsmodeller skall främjas. För att återbygga Europas konkurrenskraft och ekonomi har den Europeiska unionen (EU) framlagt en vision angående Europas ekonomi år 2020. Visionen vill skapa en ”smart och hållbar tillväxt för alla” (Europeiska kommissionen, 2010). Visionen innebär att en omställning från dagens affärsmodeller behövs och att nya affärsidéer tar plats (Europeiska kommissionen, 2010). Två av de koncept som EU vill främja är Cirkulär ekonomi (CE) och Delningsekonomi (DE). Båda dessa koncept har fått mer uppmärksamhet de senaste åren och ses som ett steg mot en mer hållbar tillväxt. Av denna anledning har EU lagt fram strategier för implementering av både CE och DE. (Europeiska kommissionen 2015; Europeiska kommissionen 2016).

Ur ett svenskt perspektiv är implementeringen av CE och DE något som berör det svenska miljöarbetet. Naturvårdsverket (2016) menar att mer än hälften av de svenska miljömålen på något sätt vidrör konceptet CE. Samtidigt har potentialen hos DE plattformar¹ ökat markant de senaste åren (Schor, 2014), vilket gör att DE inte enbart är intressant ur ett miljöperspektiv men även ur ett affärsmässigt perspektiv. Enligt EU så hade DE plattformar och produktioner om ungefär 28 miljarder euro i bruttointäkter år 2015 (Europeiska kommissionen, 2016). Av dessa anledningar har den svenska regeringen beställt utredningar angående CE och DE som skall underlätta implementeringen av koncepten. Utredningarna publicerades under våren 2017 (SOU 2017:22; SOU 2017:26) men då båda koncepten fortfarande är relativt nya så är det svårt att veta vad de egentligen innebär.

Det finns idag inga definitiva definitioner för vad något av begreppen egentligen innebär (EMF, 2015a; Botsman, 2013). Istället finns det olika karaktäristiska element hos de båda koncepten. Både CE och DE har som mål att minska resursutnyttjandet i samhället. Koncepten arbetar övergripande för att bryta det linjära ’slit och släng-mönstret’ som existerar idag (Ellen MacArthur foundation (EMF), 2013; Martin, 2016). Det finns tydliga likheter mellan koncepten (Codagnone & Martens, 2016; Planing, 2015). Men trots att de strävar mot samma

¹ En DE-plattform är det forum där användaren får kontakt med tjänsten. Detta kan både ske digitalt eller analogt (SOU 2017:26)

mål så skiljer sig de båda koncepten på flertalet punkter. I och med att de två koncepten har som idé, att minska resursutnyttjandet, så är det viktigt att se hur CE och DE förhåller sig till varandra.

Denna studie kommer att undersöka hur förhållandet mellan CE och DE ser ut utifrån ett svenskt perspektiv. Detta genom att undersöka innebörden, definitioner och viktiga aktörer inom de båda koncepten. Studien kommer även att analysera hur de båda koncepten är tänkta att implementeras i Sverige baserat på två statliga utredningar som offentliggjorts under våren 2017. Utredningar kommer att analyseras i denna studie för att se huruvida det finns likheter i hur den nationella styrningen är tänkt att främja dessa två koncept.

1.2 Syfte

Då både CE och DE är koncept som utarbetats på senare år är det viktigt att undersöka vad de innebär samt om och hur de är relaterade till varandra. Syftet med studien är att undersöka innehållet i CE och DE för att sedan undersöka förhållandet mellan de två koncepten med avseende på: definitioner, målsättningar; centrala aktörer vid implementering; och behovet av statlig intervention för att realisera de båda visionerna.

Sammantaget är förhoppningen att analysen kommer att generera en bättre förståelse av hur de båda koncepten hänger samman. Studien syftar också till att belysa hur styrningen för att främja de båda koncepten kan utformas i Sverige. Detta genom att analysera två statliga utredningar för att undersöka hur de förhåller sig till forskningsområdet inom CE och DE samt hur de förhåller sig till de svenska miljömålen och regeringens samverkansgrupper. Ambitionen är att studien kommer att bidra med relevanta insikter av förhållandet mellan de båda koncepten i en svensk kontext.

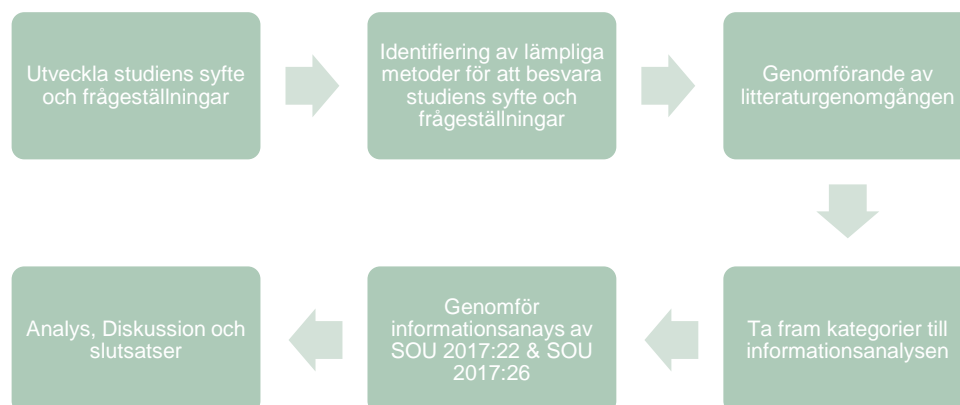
1.3 Frågeställningar

- Hur ser förhållandet ut mellan cirkulär ekonomi och delningsekonomi?
- Vad finns det för likheter och skillnader gällande aktörer och mål för de båda koncepten i en svensk kontext?
- Hur kan vi anta att cirkulär ekonomi och delningsekonomi att implementeras i Sverige? Hur ser behovet av statlig intervention ut gällande implementering för de båda koncepten enligt de båda utredningarna?

- Hur förhåller sig de båda utredningarna till de svenska miljömålen och regeringens samverkansgrupper?

2. Metod

I detta kapitel sker en genomgång av de metoder som har använts i denna studie. För att uppfylla studiens syfte och frågeställningar genomfördes först en genomgång av vilken metod som skulle passa studien bäst. Efter att ha övervägt alternativen beslutades att en narrativ litteraturgenomgång och en innehållsanalys skulle genomföras. Studien inleddes med en narrativ litteraturgenomgång för att beskriva uppkomsten och innebörden med de båda koncepten. Genomförandet av denna del av uppsatsen beskrivs i del kapitel 2.1. För att utreda förhållandet mellan de två statliga utredningarna har en innehållsanalys av de båda dokumenten genomförts. Genomförandet av innehållsanalysen redovisas i kapitel 2.2 De avgränsningar som har använts i studien redogörs för i kapitel 2.3. I denna del av uppsatsen redogörs även för vissa val av booleska operatorer som har använts i den narrativa litteraturgenomgången. Avslutningsvis diskuteras studiens reliabilitet och validitet i kapitel 2.3. Arbetsprocessen och studiens genomförande beskrivs i figur 1.

Figur 1: Arbetsprocessen för studien.

I figur 1 redogörs hur denna studie har gått till väga. Den började med att redogöra syftet, identifiera rätt metoder, genomföra de båda metoderna och slutligen genomföra en analys samt genomföra en avslutande diskussion och redogöra för studiens slutsatser.

2.1 Litteraturgenomgång

Då studien syftar till att utreda förhållandet mellan två teoretiska koncept så har ingen primärdata insamlats. Detta på grund att det inte har varit väsentligt för besvara studiens syfte och frågeställningar. Då ingen primärdata behövdes för att besvara syftet och frågeställningarna genomfördes en narrativ litteraturgenomgång som skall möjliggöra en fördjupad analys av frågeställningarna:

Hur ser förhållandet ut mellan cirkulär ekonomi och delningsekonomi?

Vad finns det för likheter och skillnader gällande aktörer och mål för de båda koncepten i en svensk kontext?

Det första steget som togs i denna studie var att förstå vart koncepten har sitt ursprung och sin teoretiska bakgrund. Detta genomfördes för att få en bättre förståelse för de båda koncepten för att sedan underlätta analysen av materialet i enighet med Hart (1998). Enligt Wilson (1963) är det viktigt att förstå innebörden av ett koncept innebär för att kunna analysera det. Av denna anledning genomfördes en litteraturgenomgång av forskningsområdet för CE och DE. Litteraturgenomgången genomfördes med en narrativ utgångspunkt, vilket ses som en språngbräda för den kommande analysen (Bryman, 2011). Den narrativa litteraturgenomgången genomfördes för att den är en mer flexibel metod jämfört med en systematisk litteraturgenomgång är enligt Bryman (2011). Syftet med litteraturgenomgången var att få en uppfattning angående vad både CE och DE innebar för att senare kunna fördjupa sig i dem i den kommande analysen av de statliga utredningarna.

Litteraturgenomgången har genomförts med en kvalitativ inriktning då den syftar till att åskådliggöra förhållandet mellan CE och DE. En narrativ litteraturgenomgång innebär att datainsamlingen för teori och analys sker genom en induktiv metod enligt Bryman (2011). Hartman (2001) menar att vid användandet av en induktiv metod är det materialet som styr vilken riktning som studien kommer att gå. Detta innebar att de definitioner, konceptens ursprung och innebörd har styrts av den litteratur som varit en del av litteraturgenomgången. Det betyder även att litteraturgenomgången är följd av studien, och inte det som studien grundar sig i.

Anledningen till en narrativ litteraturgenomgång genomfördes är för att den inte är strukturerad på samma sätt som en systematisk litteraturgenomgång (Bryman, 2011). En narrativ litteraturgenomgången stänger heller inte några dörrar för tolkning av de båda koncepten. Då denna studie också har en hermeneutisk

utgångspunkt som ämnar att utreda två samhällsfenomen som så är den induktiva metoden bättre lämpad i denna studie än en deduktiv metod med hypotesprövning.

För att finna litteraturen till litteraturstudien genomfördes först en övergripande sökning för att finna de sökord som var mest relevanta för CE respektive DE. Sökorden avgränsades sedan för att få en minskad sökbild. Avgränsningarna som användes för att genomföra litteraturgenomgången beskrivs närmare i kapitel 2.1.1 Det empiriska materialet till denna del av studien har hämtats från vetenskapliga artiklar, forskningsprogram samt rapporter från EU och andra myndigheter. Även referenslistorna hos de vetenskapliga artiklarna har granskats för att identifiera relevant litteratur. Litteratursökningen i de vetenskapliga databaserna genomfördes för att få fram så övergripande artiklar angående de båda koncepten som möjligt. De sökord som användes för att genomföra litteraturgenomgången var: Circular economy NOT china, industrial ecology circular economy, Circular economy Sweden, Sharing economy, collaborative economy, Social sharing "Circular economy" regulation not china och "Circular economy" "Sharing economy". Databaserna som användes var: Google scholar, LUBsearch och Web of science.

Litteraturgenomgången delades in i teman för att få fram de huvudsakliga delar som ingår i koncepten CE och DE. Det vill säga att syftet med litteraturgenomgången var att beskriva vad koncepten innebär genom att beskriva dess ursprung, innebörd samt framväxt. Anledningen till varför detta genomfördes var för att bekräfta att rätt utgångspunkter utvärderades senare vid analysen av de båda utredningarna.

2.1.1 Avgränsningar

För att göra resultatet från litteraturgenomgången så relevant som möjligt ur ett svenskt perspektiv användes enbart artiklar från västvärlden, som Europa, Amerika och Australien i studien. Av denna anledning användes booleska operatörer som till exempel *Circular economy not China* i databaserna för att få ett mer representativt resultat vid litteratursökningen. För att få så relevant resultat som möjligt vid sökningarna avgränsades utgivningsåret för artiklarna till år 2000. Denna avgränsning valdes då koncepten CE och DE fick sitt genomslag i början på 2000-talet.

Dessa avgränsningar sattes för att senare bilda fem kriterier för att vetenskapliga artiklar, böcker och hemsidor skulle få användas i denna studie. Kriterierna har även använts för att stärka studiens reliabilitet och validitet. De fem kategorier som valdes var:

Alla vetenskapliga artiklar skall vara peer review granskade.

Hemsidor som använts har refererats till i flertalet peer review granskade vetenskapliga artiklar. Detta kriterium gällde dock inte för hemsidor kopplade till myndigheter.

Litteraturen skall ha ett västerländskt eller generellt perspektiv gällande koncepten CE och DE.

Artiklar och böcker angående DE och CE skall vara publicerade efter år 2000.

2.2 Innehållsanalys

Under våren 2017 redovisades två statliga utredningar som behandlar koncepten CE och DE. De två utredningarna är SOU 2017:22 'Från värdekedja till värdecykel' (Kommer i denna studie kallas SOU 2017:CE), samt SOU 2017:26 'Delningsekonomi på användarnas villkor' (Kommer i denna studie kallas SOU:DE).

I denna studie har båda utredningarna genomgått en kodning vilken beskrivs närmare i kapitel 2.2.1. Kodningen avsåg att hitta likheter och skillnader mellan dem de båda koncepten för att sedan jämföra dem (Bryman, 2011; Corbin & Strauss, 2008; Hartman; 2001). Detta genomfördes med hjälp av en kodning av materialet. Att koda materialet handlar inte om att finna ett ord i texten för att se ett samband mellan de olika koncepten. Det utgår från att hitta de rätta utgångspunkterna i materialet för att sedan analysera det (Corbin & Strauss, 2008).

2.2.1 Innehållsanalys av SOU 2017:22 & SOU 2017:27

De statliga utredningar som redovisades under våren 2017 (2017:CE & SOU 2017:DE) analyserades genom en form av innehållsanalys. Enligt Bryman (2011) innebär en innehållsanalys att informationen i texterna kvantifieras genom en förutbestämd tematisering. Framtagandet av temana utfördes genom att återkoppla till litteraturgenomgången samt studiens syfte och frågeställningar. Detta medför att innehållsanalysen i denna studie utgår ifrån det teoretiska ramverk som litteraturgenomgången utgör angående vad CE och DE innebär. Detta vill säga att definitioner, ursprung och innebörden av de båda koncepten är definierade utifrån litteraturgenomgången. Syftet med att genomföra denna analys var att besvara frågeställningarna: 'Hur kan vi anta att cirkulär ekonomi och delningsekonomi att implementeras i Sverige? Hur ser behovet av statlig intervention ut gällande implementering för de båda koncepten enligt de båda utredningarna?' och 'Hur

förhåller sig de båda utredningarna till de svenska miljömålen och regeringens samverkansgrupper?’ För att besvara studiens frågeställningar valdes följande kategorier:

Hur beskrivs konceptens ursprung i de båda utredningarna?

Vad uppgavs som mål med utredningen?

Hur beskrivs behovet av statlig intervention i de båda utredningarna?

Vilka styrmedel skall främja de båda koncepten i Sverige?

Vilka aktörer är viktiga för de båda utredningarna?

Vad finns det för samspel mellan de båda utredningarna?

Efter att kategorierna fastställts började arbetet med att få fram en kodningsmanual. Syftet med kodningsmanualen var att förenkla vad som definierar de olika kategorierna, det vill säga definiera och förklara vad och varför något skall ingå i en kategori (Bryman, 2011). Vid framställandet av de olika kategorierna var det viktigt att de inte överlappade varandra (Bryman, 2011). Av denna anledning så var kodningsmanualen ett betydelsefullt verktyg för att kunna definiera vad som ingick i varje kategori. De kategorier som användes för att genomföra innehållsanalysen redovisas i tabell 1. I tabell 1 redovisas även vad som definierar de olika temana. För att säkerställa att kodningsmanualen fungerade genomfördes en testomgång i det material som skulle kodas för att säkerställa att de inte överlappade med varandra.

Tabell 1: Kodningsmanual för innehållsanalysen

Tabell 1 visar den kodningsmanual som har använts för att analysera SOU 2017:22 och SOU 2017:26. Tabellen visar även vad som definierar och skiljer de olika kategorierna från varandra.

Kategori	Innehåll
Hur beskrivs konceptens ursprung i de båda utredningarna?	I denna kategori beskrivs hur utredningarna redogör för konceptens ursprung samt hur utbredda de är i Sverige idag.
Vad uppgavs som mål med utredningen?	Denna kategori skall belysa de viktigaste målen som utredningarna redogör gällande CE och DE i Sverige.
Hur beskrivs behovet av statlig intervention i de båda utredningarna?	För att belysa behovet av statlig inblandning för implementering av de båda koncepten skall denna kategori beskriva hur stort behovet av statlig intervention är i de båda utredningarna.
Vilka aktörer är viktiga för de båda utredningarna?	Denna kategori skall belysa vilka aktörer som tänkta styrmedel berör, samt vilka aktörer som är viktiga för att främja utbredningen av koncepten i Sverige.

Vilka styrmedel skall främja de båda koncepten i Sverige?	Denna kategori skall belysa vilka styrmedel som är tänkta att implementeras.
Hur interagerar de två utredningarna med varandra?	Denna kategori skall utforska om och hur de olika utredningarna integrerar med varandra och hur relationen mellan koncepten ser ut i de båda utredningarna.

Kodningen av materialet genomfördes i dataprogrammet Adobe acrobat reader DC. Av denna anledning var en färgkodning inte genomförbart. För att kunna genomföra kodningen så laddades varje utredning ner i 5 exemplar, där varje exemplar representerade en kategori. Det vill säga att 10 exemplar av SOU 2017:CE och SOU 2017:DE användes för att genomföra kodningen. Vid genomförandet av kodningen markerades texten i varje dokument med den markeringsfunktion som finns i programmet. Kodningen användes sedan för att se hur de två statliga utredningarna förhåller sig till de svenska miljömålen och de svenska samverkansprogrammen som finns idag. Den användes även för att analysera hur de båda utredningarna förhåller sig till varandra.

2.2.2 Komparativ-analys utifrån innehållsanalysen

För kunna jämföra de resultaten från innehållsanalysen genomfördes en komparativ-analys utifrån kodningsmanualen. Enligt Bryman (2011) utgår en komparativ-analys utifrån att jämföra två sociala fenomen. Av denna anledning lämpar sig metoden bra för att analysera de statliga utredningarna. Den komparativa analysen utgår ifrån att jämföra hur de båda utredningarna förhåller sig till de frågor som redovisas i tabell 1. Det vill säga att informationen angående de olika temana jämfördes med varandra. Analysen har genomförts för att se hur de båda utredningarna förhåller sig till varandra, samt för att föra vidare analysen till hur de förhåller sig till arbetet med de svenska miljömålen samt regeringens samverkansgrupper. Detta för att visa hur de förhåller sig till det svenska arbetet med CE och DE. Den komparativa analysen kommer att redovisas i tabell 5 i kapitel 5.1.

2.2.3 Avgränsningar

Avgränsningarna gällande relationen mellan utredningarna CE och DE till andra former av arbete med dessa koncept avgränsades till Sverige. Detta för att studiens omfång skulle bli för omfattande om den hade genomförts på en europeisk nivå.

innehållsanalysen enbart utgått ifrån den kodning som har skett av SOU:CE samt SOU:DE. Undersökningar angående hur diskursen i de båda koncepten

förändrats över tid har eller en analys över dispositionen och nyckelord i de båda utredningarna har inte genomförts.

2.3 Validitet och reliabilitet

2.3.1 Reliabilitet

Reliabilitet innebär vilken tillförlitlighet en studie har, det vill säga huruvida resultatet blir det samma ifall undersökningen genomförs på nytt (Bryman, 2011). För att stärka denna studies reliabilitet har en genomgång av de båda konceptens ursprung genomförts för att få en så god grund att arbeta ifrån som möjligt. Litteraturgenomgången för de båda koncepten var nödvändigt för att definiera vad de olika koncepten innebär och sedan arbeta utifrån dem i analysen. Då DE är ett relativt svårdefinierat begrepp kan det vara så att den tolkning som genomförts här kan skilja sig från andra tolkningar. Dock lyfts den problematik som finns kring DE i litteraturgenomgången.

En annan faktor som kan vara problematisk är den induktiva metod som har använt i studien; Begreppet reliabilitet kan förknippas med replikation, det vill säga upprepning av en tidigare studie (Bryman, 2011), vilket kan vara svårt att uppnå med en induktiv metod. Med ett väl genomarbetat litteraturgenomgång där båda koncepten definieras på ett klart och tydligt sätt skall inte denna problematik sänka studiens reliabilitet eller replikerbarhet. Detta vill säga att om tolkningen av artiklarna och koncepten genomförs på rätt sätt så kommer andra personers tolkningar av samma material leda till samma svar (Hartman, 2001). Även kategoriseringen som har genomförts stärker studiens reliabilitet. Detta på grund av att den syftar till att synliggöra de största skillnaderna och likheterna mellan koncepten.

2.3.2 Validitet

Med validitet avser huruvida de slutsatser som genereras är relevanta eller inte. Den typ av validitet som främst berör denna studie är extern validitet. Extern validitet avser huruvida de resultat som framkommer i studien kan generaliseras utöver den specifika undersökningskontexten (Bryman, 2011). Studien ämnar att beskriva relationen mellan CE och DE ur ett svenskt perspektiv. Av denna anledning har avgränsningar och kriterier för vilken litteratur som får användas i denna studie satts upp. Avgränsningarna och kriterierna innebär att resultaten enbart går att applicera i ett västerländskt perspektiv.

3. Litteraturgenomgång

3.1 Cirkulär ekonomi

I takt med att resursutnyttjandet i världen påverkar miljön i allt större utsträckning har nya tankar och idéer om hur det går att arbeta för att minska resursutnyttjandet tagit form. Ett av de koncept som EU har valt att främja är CE (Bionciu, 2014; Europeiska kommissionen, 2015). Det finns ingen vedertagen definition för vad konceptet CE egentligen innebär (EMF, 2015a). Däremot finns det flera faktorer som karaktäriserar konceptet CE. Konceptet kännetecknas som en ekonomi som är återställande och regenerativ genom dess design samt syftar till att hålla produkter och material högpresterande och vid ett högt ekonomiskt värde, samtidigt som konceptet skiljer på den tekniska och biologiska cykeln (EMF, 2015a). I Europiska kommissionens (2015) handlingsplan 'Att sluta kretsloppet – en handlingsplan för den cirkulära ekonomin' beskrivs CE som följande:

”... cirkulär ekonomi, där värdet på produkter, material och resurser behålls i ekonomin så länge som möjligt och avfallsgenereringen minimeras” (Europeiska kommissionen, 2015).

En omställning till en cirkulär ekonomi skulle innebära ett arbete uppåt i avfallshierarkin², vilket skulle vara ett sätt att arbeta avfallsförebyggande samt bidra till ett mer resurseffektivt samhälle (Europeiska kommissionen, 2015; Greyson, 2007). Så vad är det då en cirkulär ekonomi innebär?

Följande kapitel ämnar att redogöra för ursprunget och innebörden av konceptet CE, samt framföra den kritik som finns mot konceptet.

3.1.1 Ursprunget till cirkulär ekonomi

Utvecklingen av CE som koncept har en lång historia och det är svårt att säga när det uppstod (EMF, 2013; Winans et al, 2017). Ursprunget för konceptet cirkulär

² Avfallshierarkin är en prioriteringsordning över hur avfall skall tas till vara inom EU (Europa kommissionen, 2015)

ekonomi beskrivs i Winans et al (2017) artikel 'The history and current applications of the circular economy concept': Författarna anför att det inte finns en källa för begreppet CE. De menar att det är många faktorer som spelat in för den nuvarande utformningen av konceptet. Bland annat kan böcker som 'Limits to growth' av Meadows mfl och 'Tyst vår' av Rachel Carson ha inspirerat utveckling av CE, men även ekonomiska teorier ska ha spelat en roll.

Ett av koncepten som flera forskare lyfter som grundläggande inspiration för framtagandet av CE är konceptet Cradle to Cradle ('vagga till vagga' C2C) (Winans et al 2017; Gallaud & Laperche 2016). Konceptet C2C har sitt ursprung i McDonough & Braungart bok Cradle to Cradle (2002). I boken menar McDonough & Braungart att dagens tillverkningsprocesser är baserade på ett linjärt system som utgår ifrån att användarna slänger de produkter som blivit för gamla eller omoderna. C2C syftar till att förlänga produkternas livscykel. Detta genom att förändra materialanvändningen vid tillverkningsprocesser för att bli av med avfall från produktion och slitage. Avfallet från produktionsprocesser och produktslitage borde genomgå en så kallad 'up cycling', vilket innebär att avfallet återanvänds som något annat. (McDonough & Braungart, 2002).

En annan teori som flertalet artiklar omnämner som väsentligt i ursprunget till CE är industriell ekologi (Andersen, 2006; Gallaud & Laperche 2016; Loiseau et al, 2016; Winans, et al 2017). Begreppet industriell ekologi kan enligt Gallaud & Laperche (2016) definieras på många sätt, dock är en förenklad definition av begreppet att industriell ekologi har som utgångspunkt att förena ekonomiska och ekologiska system. Detta genom att minska avfallet och öka återvinningen av restprodukter från tillverkningsprocesser (Gallaud & Laperche 2016; Loiseau et al, 2016). Det finns som sagt inte en enskild bakomliggande faktor till att CE har vuxit fram som koncept, utan det är flera faktorer som har spelat in i framtagandet (EMF, 2013; Winans et al, 2017).

Även om tankarna om att frångå den linjära ekonomiska modellen funnits ett tag så är det svårt att gå från tanke till handling (Greyson, 2007). Detta trots att flertalet företag och länder har policyer som syftar till att minska eller att eliminera uppkomsten av avfall (Greyson, 2007). Ett av de länder som arbetar hårdast för att implementera CE är Kina. Skälet till detta är de miljö- och hälsoproblem som landet har drabbats av på grund av sin starka tillväxt de senaste decennierna (Ghisellini et al, 2016).

Ur ett europeiskt perspektiv så spelar den ekonomiska krisen inom EU i slutet av 2000-talet en vital roll för det ökade intresset att frångå den linjära modellen. År 2010 kom Europeiska unionen ut med rapporten 'Europa 2020' (Europa kommissionen, 2010). Rapporten innehåller en vision om att återuppbygga Europa och göra den europeiska ekonomin mer konkurrenskraftig. I denna vision ingår att EU skall bygga en 'smart och hållbar tillväxt för alla' till år 2020 (Europa kommissionen, 2010). I och med denna rapport blev allt viktigare att skapa ett mer

resurseffektivt samhälle och att främja nya affärsmodeller för ett mer hållbart samhälle.

För att kunna nå en hållbar tillväxt eller en så kallad 'grön tillväxt' med minskat resursutnyttjande och minskade avfallsmängder krävs att samhället ställer om från dagens linjära ekonomiska modell till en modell som nyttjar mindre resurser (Greyson, 2007). Mycket av omställningsarbetet mot en hållbar tillväxt handlar om hur det praktiskt skall gå till att minska resursutnyttjande och förlänga livslängden hos produkter, På så sätt också minska avfallsmängder och därigenom få ett mer resurseffektivt samhälle (Europa kommissionen, 2010). Då syftet med CE är att främja mer resurseffektiva och avfallsförebyggande affärsmodeller så är det ett koncept som blivit alltmer relevantt att implementera för EU.

Det går att se dagens linjära modell och den cirkulära modellen som två motpoler. Den linjära ekonomin representerar det så kallade 'slit och släng-samhället' medan den cirkulära ekonomin handlar om att skapa nya produkter som ingår i ett cirkulärt kretslopp. Denna förenklade tolkning av CE används bland annat av den svenska regeringen (Regeringen, 2016; Kommittédirektiv 2016:3), men vad innebär egentligen det att gå från en linjär modell till en cirkulär?

3.1.2 Hur fungerar en cirkulär ekonomi?

CE är ett koncept som har stora likheter med Eco efficiency (EE). Skillnaden mellan dessa två koncept är att EE syfte är att bidra till ett minskat resursutnyttjande och avfallsminimering vid produktionsprocesser, samtidigt som hänsyn tas till social och ekologisk hållbarhet (Hoffrén & Apajalahti, 2009). Skillnaden mellan EE och CE är att CE utgår ifrån att allt avfall skall tas till vara på (EMF, 2013). Till skillnad från EE så har CE som utgångspunkt att förlänga levnadslängden hos material och produkter. Detta främst genom innovation, design och nya affärsidéer; genom dessa strategier kan samhällen systematiskt arbeta sig uppåt i avfallshierarkin (EMF, 2013; Ghisellini et.al, 2016). Den modell som oftast refereras till för att visa hur en cirkulär ekonomi fungerar är den som är skapad av EMF, se figur 2.

OUTLINE OF A CIRCULAR ECONOMY

PRINCIPLE

1

Preserve and enhance natural capital by controlling finite stocks and balancing renewable resource flows
 ReSOLVE levers: regenerate, virtualise, exchange

Renewables   Finite materials

Regenerate Substitute materials Virtualise Restore

Renewables flow management

Stock management

PRINCIPLE

2

Optimise resource yields by circulating products, components and materials in use at the highest utility at all times in both technical and biological cycles
 ReSOLVE levers: regenerate, share, optimise, loop

Regeneration

PRINCIPLE

3

Foster system effectiveness by revealing and designing out negative externalities
 All ReSOLVE levers

Minimise systematic leakage and negative externalities

1. Hunting and fishing
 2. Can take both post-harvest and post-consumer waste as an input
 Source: Ellen MacArthur Foundation, SUN, and McKinsey Center for Business and Environment; Drawing from Braungart & McDonough, *Cradle to Cradle* (C2C).

Figur 2: EMF Cirkulära diagram

Figuren visar EMF (EMF, 2015b) cirkulära diagram över en cirkulär ekonomi. Bildkälla: <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/circular-economy/interactive-diagram>

Den cirkulära modellen som är grunden för CE är lätt att se framför sig i figur 2, men hur fungerar den egentligen? Det som figur 2 visar är att konceptet CE består av två delar. En del för det naturliga kretsloppet och en andra del för ett materiellt kretslopp. Denna uppsats kommer att behandla de cirklarna som är i det materiella kretsloppet. Dessa kan delas upp i fyra cirklar som framgår i figur 2. De två inre cirklarna i modellen behandlar frågor angående delning och underhåll och levnadsålder. De två yttre cirklarna behandlar frågor angående återbruk och materialåtervinning (EMF, 2015b).

Som tidigare nämnts och som framgår i figur 2 är att ett av de viktigaste elementen i arbetet mot en cirkulärmodell gällande resursanvändningen är tillvaratagandet av avfall (EMF, 2013; Europiska kommissionen, 2015; Haas et al, 2015; Geissdoerfer et al. 2017). Att gå från en linjär modell till en mer cirkulär betyder att stora förändringar inom affärsverksamheter, design, konsumtion och avfallshantering är väsentliga för att skapa cirkulär ekonomi (Europa

kommissionen, 2015; EMF, 2013; Hobson, 2016). Då konceptet CE är väldigt brett betyder det att det kan innefatta många olika affärsmodeller (Planing, 2015).

För att en affärsmodell ska falla under konceptet menar Naturvårdsverket (2016) att den ska bidra till att resurser används effektivt och att avfallet från restprodukter ska vara minimal. Det kan handla om allt från leasingfirmor och ekodesign till att nyttja förnybara energikällor (Naturvårdsverket, 2016). CE behöver inte enbart vara relevant för enskilda företag, även större industrianläggningar kan nyttja konceptet (Hobson, 2016). Det kan vara industriparker, eko-industrinätverk eller områden som ägnar sig åt industriell symbios (Naturvårdsverket, 2016; Winans et al, 2017). Industriparker har som syfte att samarbeta för att gå mot ett mer cirkulärt system (Hobson, 2016). Industriparkerna utgår ifrån att de företag som ingår i parken delar resurser som vatten, energi, material och information med varandra. Eko-industrinätverk och industriell symbios är egentligen bara olika namn på samma sak. Den enda skillnaden är att eko-industrinätverk verkar över ett större geografiskt område (Winans et al, 2017).

Planing (2015) menar att flera olika typer av affärsmodeller ingår i varje cirkel inom EMF diagrammet för CE. Det finns ingen klar definition för hur en cirkulär affärsmodell skall fungera, utan kan variera beroende på verksamheten. Detta gör att man skulle kunna se CE som ett paraply där flera olika modeller, koncept och begrepp faller in (Loiseau et al, 2016).

3.1.3 Kritik mot cirkulär ekonomi

Mycket av den kritik som finns gentemot CE handlar om problem med att implementera konceptet. Anledningen till att det är svårt att implementera CE är att tillverkningsindustrin inte har ställt om till ett mer cirkulärt tänk. Mycket av det material som till exempel kommer från byggprocesser skulle kunna tas bättre om hand om rätt incitament fanns (Hobson, 2016; Naturvårdsverket, 2012). Implementeringsproblematiken i Sverige även den knuten till bristen av statlig styrning se kapitel 3.3. Dock menar Konjunkturinstitutet (2016) att nya styrmedel inte behöver leda till att marknadsmisslyckandena minskar. De framhåller att befintliga styrmedel som behandlar avfallsfrågor borde skärpas istället för att införa nya styrmedel. vidare menar konjunkturinstitutet (2016) att CE inte kan ses som en motpol mot den linjära ekonomiska modellen. Den kritik som framförs av konjunkturinstitutet (2016) angående CE behandlar främst frågor rörande återvinning och återbruk.

Det finns också kritik gentemot CE som ett icke ekonomiskt lönsamt koncept. Konjunkturinstitutet (2016) anför att det inte alltid är ekonomiskt försvarbart att sträva efter att återvinna det avfall som uppkommer. Detta på grund av de höga

kostnader som tillkommer för sortering av produkter som skall återanvändas eller återvinnas.

3.2 Delningsekonomi

Att dela med sig av sina tillgångar är inget nytt fenomenen. Ur ett historiskt perspektiv har människor alltid delat på saker och ting (Belk, 2010; Botsman & Rogers, 2011; John, 2013). Däremot har intresset för det moderna konceptet delningsekonomi (DE) vuxit markant det senaste årtiondet. Efter utgivandet av boken 'Whats mine is yours' skriven av Botsman & Rogers (2011) fick det moderna konceptet DE sitt genomsåg. Boken är en motreaktion på det 'slit och släng'-samhälle som finns idag. Författarna menar att vi bör röra oss bort från en ekonomi som baseras på ett ägande till en ekonomi som utgår ifrån att vi delar på våra resurser. (Botsman & Rogers, 2011; Martin, 2016). Konceptet DE förknippas ofta med begreppen kollaborativ konsumtion, kollaborativ ekonomi eller peer to peer economy. De har dock lite olika innebörder. Botsman (2013) har valt att definiera de olika begreppen så här:

Kollaborativ ekonomi: En ekonomisk modell som bygger på sammankopplade individer och grupper kontra centraliserade institutioner.

Kollaborativ konsumtion: En ekonomisk modell som främjar tillgänglighet till produkter istället för ägande av dem.

Delningsekonomi: En ekonomisk modell som bygger på delandet av underutnyttjade tillgångar från att bara vara till att utnyttjas. Detta kan ske genom monetära eller icke monetära transaktioner.

Peer ekonomi: Marknaden för person till person transaktioner som bygger på tillit.

Då konceptet fortfarande är i sin linda så är det svårt att definiera vad som egentligen ingår i konceptet DE. I denna studie kommer DE ses som ett paraplybegrepp för begreppen ovan. Detta i enighet med SOU 2017:DE samt Heinrichs (2013) och Codagnone & Martens (2016) som menar att DE skall betraktas som ett paraplybegrepp för kollaborativ konsumtion och för kollaborativ ekonomi. Denna del av uppsatsen ämnar redogöra för framväxten av den moderna formen av DE samt vad en delningsekonomi egentligen innebär.

3.2.1 Framväxten av det moderna konceptet DE

En av de bidragande orsakerna till att DE har fått sitt genomslag det senaste årtiondet är digitaliseringen, samt det så kallade Web 2.0 (Belk, 2014; John, 2013). Web 2.0 bygger på att det är användarna som bestämmer innehållet på en hemsida. En av de första hemsidorna som nyttjade Web 2.0 först var Napster, där användarna kunde dela sin musik med varandra gratis (Belk; 2014). På senare tid har de sociala mediernas framfart lett till en kultur där människor börjat dela med sig av personlig information i form av foton, videor och andra ting som tidigare varit privata. Kända exempel på detta är Facebook och Youtube (John, 2013). Digitaliseringen och Web 2.0 har minskat många av de sociala barriärer som tidigare fanns för denna typ av delning. Tack vare Web 2.0 har tillgängligheten till produkter ökat och avståndet mellan säljare och konsument har minskat (Kathan et al, 2016). Tidigare var det enklare att dela med de vi kände och inte med främlingar (Belk, 2010; Belk 2014). De nya plattformar som Web 2.0 tillfört har lagt grunden för företag som Uber och Airbnb, vilka har visat vilken potential plattformen har, vilket i sin tur lett till att DE som affärsidé blivit ett allt mer attraktivt sätt att bedriva en affärsverksamhet (Böcker & Meelen, 2017; Schor 2014). Digitaliseringen har även lett till att människor med en lägre socioekonomisk status har fått tillgång till produkter och tjänster de inte hade tidigare (Kathan et al, 2015).

Detta har även skapat ett ökat intresse hos EU att främja DE (Bonciu & Bålgår, 2016). En anledning till det ökade intresset från EU är att bruttointkomsten för delningsplattformar och delningsleverantörer på uppskattades till 28 miljarder Euro år 2016 (Europa kommissionen, 2016). Anledningarna till att konsumenterna använder DE-plattformar är för att det ses som ett mer hållbart och miljövänligt alternativ kontra konventionella affärsmodeller (Kathan et al, 2016; Hamari et al. 2016). Även tillgängligheten till vissa produkter och tjänster har ökat tack vare Web 2.0. Detta har gjort att folk som tidigare inte haft tillgång till vissa produkter nu har det (Schor, 2014). En annan faktor av betydelse är de ekonomiska fördelarna. Dessa fördelar uppkommer vid P2P transaktioner (Botsman & Rogers, 2011) som beskrivs i kapitel 3.2.2.

3.2.2 Vad innebär delningsekonomi

En problematik fråga är att hitta en klar definition på vad DE egentligen innebär (Gruzka, 2016; Heinrichs, 2013; Martin, 2016). Som nämnts i kapitel 3.2 faller många begrepp under konceptet DE, vilket medför ett problem gällande vad konceptet egentligen innebär. Svårigheterna att definiera vad DE innebär, samt vad och vilka aktörer som skall inkluderas har flera olika orsaker. Heinrichs, (2013) menar att det kan grunda sig i att akademiska diskursen inte har hängt med i utveckling i samma utsträckning som DE har gjort hos allmänheten. Martin (2016)

menar också att det är svårt att veta vad som egentligen ingår i DE. Enligt Schor (2014) och Frenken & Schor (2017) så finns det inget som direkt definierar huruvida ett företag ingår i konceptet DE eller om det inte gör det. För att ett företag skall ingå inom DE skall företaget eller media i princip ha valt att profilera företaget som ett företag inom DE (Schor, 2014). Detta gör att företag som egentligen arbetar utifrån att dela resurser med varandra kanske inte faller under begreppet DE.

Som tidigare nämnts finns det svårigheter med att urskönja vilka aktörer som ingår i DE. En sak som däremot är tydlig är att DE är ett koncept som innehåller både monetära och icke monetära affärsmodeller (Botsman, 2011; Botsman, 2013; Schor, 2014). Det kan bland annat vara större företag som Uber och Airbnb men även mindre verksamheter som lokala grupper där verktyg delas eller delade tvättstugor för boende i ett hus (Kathan et al, 2016; Schor, 2014). För att göra det tydligare kan dessa affärsmodeller delas i två grupper. De transaktioner som sker mellan personer kan kallas Peer to Peer consumption (P2P) och transaktioner mellan företag och konsumenter kallas Business to Peer consumption (B2P) (Schor, 2014). P2P och B2P kan sedan delas in i vinstdrivande och icke vinstdrivande verksamheter. Detta tydliggörs i tabell 2

Tabell 2: Affärsstrategier inom DE

Tabellen visar exempel på vinstdrivande och icke vinstdrivande aktörer inom delningsekonomin. Dessa är sedan indelade i P2P eller B2P. Inspiration till denna tabell är hämtad från Schor (2014)

	Marknadstruktur	
Marknadsorientering	P2P	B2P
Vinstdrivande	Airbnb Uber	Sunfleet
Icke vinstdrivande	The piratebay	Nudie Jeans

Till skillnad från mer konventionella affärsmodeller så bygger affärsmodellerna inom DE på tillgänglighet istället för ägande, vilket har skapat helt nya förutsättningar för företag och privatpersoner (Belk, 2014; Kathan et al, 2016). I och med att både monetära och icke monetära affärsmodeller inkluderas i DE skulle det kunna definieras som en form av hybridekonomi. En hybridekonomi är en ekonomi där mer konventionella marknadsaktörer och affärsverksamheter utanför den konventionella marknaden vävs samman (Scarbato, 2015). I och med att konceptet DE ses som en form av hybridekonomi bidrar det till att begreppet borde ses som ett paraplybegrepp för kollaborativ konsumtion och kollaborativ ekonomi, som tidigare nämnts av Codagnone & Martens (2016) och Heinrichs (2013).

3.2.3 Kritik mot delningsekonomi

Den kritik som riktas mot konceptet DE berör punkter som oftast har att göra med att det är ett nytt koncept där det inte finns så mycket forskning. Detta har lett till att det går att ifrågasätta hur hållbart det egentligen är. Det finns idag väldigt lite data på de effekter DE har på miljön och hur det påverkar arbetsförhållanden med mera. Detta har lett till att det krävs mer forskning kring vilka effekter som DE för med sig (Cheng, 2016; Fremstad, 2016).

Ett av de problem som tas upp av Acevedo (2016) är att anställningsformerna förändras inom DE till skillnad från den mer konventionella ekonomiska modellen. Detta medför problem med hur regleringen skall se ut för tjänster som utförs inom DE. Ytterligare problem som kan uppstå är att konceptets mål att minska klimatpåverkan kan ha motsatt effekt för vissa plattformar. Schor, (2014) anför att Airbnb bidragit till ett ökat resande på grund av tillgängligheten till billigt boende genom, samt att bilåkande i vissa hushåll har ökat på grund av också ökad tillgänglighet till bilar.

En annan fråga som konceptet står inför är ifall det leder till en ekonomisk tillväxt. I en artikel skriven av Coppola (2016) anför hon att delningsekonomin inte är ekonomiskt eller ekologiskt hållbar. Detta på grund av att efterfrågan av produkter inte påverkas av konceptet. Coppola (2016) anför att delandet enbart påverkar utbudet på produkter och inte efterfrågan, vilket inte gynnar en ekonomisk tillväxt.

3.3 Sveriges arbete med cirkulär ekonomi och delningsekonomi

3.3.1 Statliga utredningar och rapporter

Sverige har under flera år arbetat för att få en mer hållbar avfallshantering. Rapporter från Naturvårdsverket samt flertalet SOU har utrett ämnet. I flera fall har dessa berört och diskuterat strategier som berör resurshantering och konsumtion och andra faktorer som går att relatera till CE och DE.

Utredningarna och rapporterna har handlat om hur staten kan bidra till att vi lämnar den linjära produktionsmodellen som dominerar idag. I Naturvårdsverkets (2012) rapport 'Hållbar Avfallshantering' nämns starkare incitament för reparationer av produkter krävs för att nå ett mer resurseffektivt samhälle. Även SOU 2012:56 'Mot det hållbara samhället – resurseffektiv avfallshantering' anför att ett sådant incitament skulle ge stöd i arbetet mot ett mer resurseffektivt samhälle. Dock anför SOU 2012:56 för att det krävs mer incitament kring produkters

levnadslängd ur ett miljö- och resursperspektiv. I Naturvårdsverkets (2015) rapport 'tillsammans vinner vi på ett giftfritt samhälle och resurseffektivt samhälle - Sveriges program för att förebygga avfall 2014–2017' har styrmedelsförslag angetts för att främja reparationer lyfts fram..

År 2015 kom Europakommissionen ut med rapporten 'Att sluta kretsloppet – en EU-handlingsplan för den cirkulära ekonomin' som berör hur implementeringen av CE skall ske i Europa (Europiska kommissionen, 2015). Även en plan för att främja DE har genomförts av EU (Europiska kommissionen, 2016). Detta har lett till att den svenska regeringen beställde en utredning för att redogöra för implementeringen av CE i Sverige (SOU 2017:22) samt en kartläggning gällande användarnas villkor inom DE (SOU 2017:26).

I uppdraget ingick att kartlägga vilka lagar, styrmedel och andra faktorer som kan utgöra hinder för att uppnå en ökad återanvändning och användning av produkter och på så sätt förebygga avfall. SOU 2017:22 skall även identifiera hur de befintliga styrmedlen bör förändras för att på ett enklare sätt implementera CE samt föreslå effektiva styrmedel för att främja återanvändningen av produkter (Regeringen, 2016b).

3.3.2 De svenska miljömålen

Riksdagen fastställde år 2008 16 stycken miljömål som skall uppnås till år 2020 (Naturvårdsverket, 2016a). Syftet med de nationella miljömålen är att uppfylla det så kallade generationsmålet som den svenska regeringen antog å 2008 (Naturvårdsverket, 2016a). Då koncepten CE och DE behandlar frågor angående resurseffektivitet och avfallsförebyggande åtgärder så är det något som berör de svenska miljömålen. Naturvårdsverket som är den ansvariga myndigheten för uppföljningen av miljömålen menar att mer än hälften av de svenska miljömålen berörs av konceptet CE (Naturvårdsverket, 2016b). Främst berörs de miljömål som behandlar giftfria och resurseffektiva kretslopp (Naturvårdsverket, 2017; Naturvårdsverket, 2016b). I kapitel 4.2.1 kommer relationen mellan de båda utredningarna samt de svenska miljömålen att genomgå. Förhållandet mellan dem kommer sedan att analyseras i kapitel 5.3.2

3.3.3 Regeringens strategiska samverkansprogram

År 2016 sammansatte den svenska regeringen så kallade samverkansgrupper som är en del av det nationella innovationsrådet. Dessa grupper är sammansatta med människor från näringslivet, akademin och politiken för att leda svensk innovation och konkurrenskraft framåt (Proposition 2016:17/50). Grupperna skall även identifiera hinder och möjligheter och göra prioriteringar i frågor som kräver en

gemensam kraftsamling (Näringsdepartementet, 2016a). Idag finns det fem stycken samverkansprogram som är en del i det nationella innovationsrådet (Näringsdepartementet, 2016a; Proposition 2016:17/50). Dessa är:

Nästa generations resor och transporter

Smarta städer

Cirkulär och biobaserad ekonomi

Uppkopplad industri och nya material

Life science (Näringsdepartementet, 2016a)

I denna studie kommer samverkansprogrammen cirkulär och biobaserad ekonomi, Nästa generations resor och transporter, Smarta städer med människan i centrum och Uppkopplad industri och nya material undersökas. Detta för att se hur de båda statliga utredningarna samt koncepten CE och DE passar in i deras arbete. Detta då samverkansprogrammet Life science främst handlar om utveckling av medicinindustrin.

4. Resultat

4.1 Kodning av SOU 2017:22 & SOU 2017:26

I detta kapitel kommer kodningen av de två statliga utredningarna 'Från värdekedja till värdecykel' (SOU 2017:CE) och 'Delningsekonomi på användarnas villkor' (SOU 2017:DE) redovisas. Detta kapitel syftar till att belysa några av de definitioner, konceptens ursprung, förslag och åtgärder som utredningarna föreslår för att främja CE och DE i Sverige. Analysen har genomförts utifrån den kodning som genomförts som beskrivits i kapitel 2.1.1. De teman som har valts för att undersöka de båda utredningarna redovisas i tabell 3. Resultatet av kodningen kommer sedan att sammanfattas i tabell 5 som finns i kapitel 5. Kategorin gällande aktörer i för utredningarna har redovisas i samma kapitel gällande styrmedel. Detta för att göra förståelsen enklare för hur de olika styrmedlen är tänkta att appliceras.

Tabell 3:

Tabellen visar vilka kategorier som har använts för kodningen av materialet.

	SOU 2017:22	SOU 2017:26
Hur beskrivs konceptens ursprung i de båda utredningarna?		
Vad uppges som mål med utredningen?		
Hur beskrivs behovet av statlig intervention i de båda utredningarna?		
Vilka aktörer är viktiga för de båda utredningar?		
Vad finns det för samspel mellan de båda utredningarna?		

4.1.1 Hur beskrivs konceptens ursprung i de båda utredningarna?

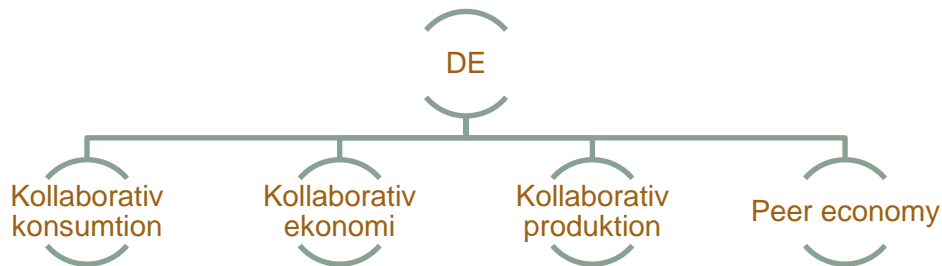
Ursprunget för de båda utredningarna beskrivs på ett likande sätt som de gör i kapitel 3.1 och kapitel 3.2 i denna studie. Finanskrisen i slutet av 2000-talet ses som den bidragande orsaken till att de båda koncepten har vuxit fram och fått ett genomslag under det senaste decenniet (SOU 2017:CE; SOU 2017:DE). Som nämnts i kapitel 3.1 och 3.2 finns det en problematik med vad de båda koncepten egentligen innebär. SOU 2017:CE lyfter att konceptet CE saknar en tydlig definition. Utredningen har använt sig av samma definition som EU formulerat i sin handlingsplan för cirkulär ekonomi (Europeiska kommissionen, 2015). Vidare beskrivs tre principer som EMF (2015c) lyfter som grundläggande för en cirkulär ekonomi. Dessa är:

”Bevara och stärk naturkapitalet genom att förvalta ändliga resurser och balansera nyttjandet av förnybara resursflöden.

Optimera resursutnyttjandet genom att cirkulera produkter, komponenter eller material med så högt nyttjande som möjligt.

Främja verkningsfulla system genom att eliminera negativa sidoeffekter av resursanvändningen som miljögifter, buller, trängsel, eller negativa hälsoeffekter.” – (SOU 2017:CE)

Denna breda definition av CE, som SOU 2017:CE använder, rymmer andra aspekter än vad som beskrivs vara det som karakteriserar begreppet enligt EMF (2015a). Utredningen (SOU 2017:22) lyfter även att CE är ett vedertaget koncept som används både inom politiken samt inom vetenskapen, Till skillnad från EMF (2015a), som menar att CE är ett begrepp som saknar en tydlig definition. Problematiken kring definitionen av DE märks redan i kommittédirektivet (Kommittédirektiv 2015:136) där DE beskrivs som: ”Det så kallade begreppet delningsekonomi” (Kommittédirektiv 2015:136; SOU 2017:DE). Detta tyder på att förståelsen av vad konceptet innebär inte är helt känt för beställaren av utredningen. I utredningen (SOU 2017:DE) beskrivs det svenska begreppet DE som ett paraplybegrepp där även kollaborativ konsumtion och kollaborativ ekonomi ingår. Detta förklaras närmare i figur 3.

Figur 3: Den svenska definitionen av DE

Figuren visar hur DE definieras ur ett svenskt perspektiv. DE är överst och kollaborativ konsumtion, Kollaborativ ekonomi, Peer economy samt kollaborativ produktion ingår faller under begreppet DE. På detta sätt kan man se att DE är ett paraplybegrepp över de andra delarna som ingår i konceptet.

Detta förstärker synen på DE som ett paraplybegrepp i enighet med Heinrichs (2013) och Codagnone & Martens (2016). Till skillnad från den allmänna definition av DE i en svensk kontext har en annan definition av DE använts som arbetsdefinition i utredningen, vilken är:

”Den del av ekonomin där privatpersoner ger varandra tillgång till underutnyttjade resurser, egendom såväl som tjänster, mot eller utan betalning. Detta kan ske med hjälp av digitala plattformar eller via analoga fora. Gemensamt är dock att resurserna ska kunna delas med användare bortom den egna bekantskapskretsen.” – (SOU 2017:26)

Arbetsdefinitionen innebär att affärsmodeller och DE-plattformar som faller under begreppet B2P, exempelvis bilpooler, inte inkluderas i utredningen. Denna avgränsning för DE innebär att de fyra delarna som Schor (2014) anför är grunden för affärsmodellerna inom DE inte kan appliceras i SOU 2017:DE. Utredningen behandlar enbart P2P plattformar samt det som Botsman (2013) valt att definiera som Peer economy. SOU 2017:DE benämner konceptet DE som en hybridekonomi, då både monetära och icke monetära transaktioner ingår i konceptet. Dock nämns att bilpooler och andra on-demand tjänster kan inkluderas inom konceptet DE. Dessa är emellertid inte med i utredningen då on-demand tjänster sker i så kallade B2P förhållanden. Tjänster som dessa behandlas i SOU 2017:CE.

4.1.2 Vad har utredningarna för mål?

Utredningarnas syfte beskrivs i de kommittédirektiv som föranledde de båda utredningarna. Syftet med utredningen SOU:CE var att föreslå styrmedel för att frångå det så kallade 'slit och släng-samhället', samt att föreslå hur man kan främja andrahandsmarknaden för att förlänga produkternas levnadslängd. Något som tidigare har benämnts som svagheter i det svenska arbetet för ett mer resurseffektivt samhälle (SOU 2012:56; Naturvårdsverket, 2012).

SOU 2017:CE lyfter att de åtgärder som föreslås i utredningen främst riktar sig mot de två inre cirkulärerna inom EMF (2015b) modellen för konceptet CE. Detta innebär att arbete med produktions- och designfrågor, vilket är en del av konceptet CE inte är med i utredningen. I och med att utredningen enbart lyfter frågor som rör de inre cirkulärerna av CE så rör målen inte större industrier eller andra processer. Målen med utredningen är att arbeta med avfallsförebyggande åtgärder på individnivå samt att främja marknaderna för hyra, reparationer samt marknaderna för begagnade produkter, vilket kan ses som att utredningen inte tar full hänsyn till vissa centrala delar av konceptet CE.

Syftet med SOU 2017:DE var att bidra med för kunskap angående hur utbrett DE är i Sverige, samt att utreda varför personer använder sig av DE-plattformar. Detta gäller som tidigare nämnts enbart om P2P transaktioner och plattformar.

Utredningarnas syfte överlappas då båda behandlar frågor som berör produkters levnadslängd, nyttjandegrad och medborgarnas delaktighet i detta. De utgår dock ifrån två olika perspektiv då SOU 2017:CE behandlar de mer affärsmässiga och kommersiella delar gällande de båda koncepten och SOU 2017:DE enbart behandlar P2P transaktioner.

4.1.3 Behovet av statlig intervention

Den statliga interventionen beskrivs lite olika i de båda utredningarna. I och med att SOU 2017:DE enbart behandlar transaktioner mellan privatpersoner är statlig intervention något som kan vara problematiskt. Den statliga intervention som SOU 2017:DE föreslår är främst för att reglera den oreglerade marknaden som DE idag utgör. Detta genom att säkerställa konsumenternas rättigheter och säkerhet. Den statliga inblandningen gällande DE kan dock vara kontroversiell. Detta på grund av att det finns ett visst motstånd mot statlig intervention hos de som använder sig av DE plattformar. Den statliga kontrollen kan bli integritetskränkande om den statliga interventionen skulle behandla icke monetära transaktioner. Utredningen (SOU 2017:DE) anför att behovet för statlig intervention gällande missförhållanden vid P2P transaktioner inte behöver ha någon form av statlig inblandning i nuläget. Däremot belyser utredningen att det kan finnas ett behov för vissa myndigheter att

se över utvecklingen för DE i Sverige. I övrigt finns väldigt få förslag över hur en statlig intervention skall gå till.

Den statliga inblandningen som föreslås berör främst styrmedel som kan främja utvecklingen för DE i Sverige. Idag så är det enbart en liten del av befolkningen som använder sig av DE plattformar regelbundet. De styrmedel som föreslås gäller främst informationsåtgärder för att stärka förtroendet hos de medborgare som inte använder sig av DE plattformar idag. De åtgärder som föreslås i utredningen kommer att genomgå i kapitel 4.1.4.

Den statliga interventionen som nämns i SOU 2017:CE är inriktad för att främja medborgarnas användande av affärsmodeller som faller under konceptet DE. Främst företag som arbetar med B2P perspektiv som till exempel bilpooler. Utredningen lyfter även frågor som tagits upp av tidigare statliga utredningar och rapporter från myndigheter som behandlar frågor om att förlänga produkter levnadslängd samt att främja reparationer. Utvecklade resonemang kring de föreslagna styrmedlen finns i kapitel 4.1.4.

För att främja CE i Sverige menar dock SOU 2017:CE att det krävs större åtgärder än att enbart använda styrmedel. Utredningen lyfter att det inte finns någon myndighet som är ansvarig för att arbetet med CE i Sverige tillskillnad från arbetet med de svenska miljömålen. Det ansvaret för de utspritt över ett antal myndigheter med Naturvårdsverket som huvudansvarig (Naturvårdsverket, 2017; SOU 2017:22). CE är likt miljömålen, något som berör arbetet hos flertalet myndigheter och det finns idag ingen som har ett övergripande ansvar för att främja konceptet i Sverige. På grund av detta föreslår utredningen att en statlig delegation skall tillsättas för att följa och främja utvecklingen av CE i Sverige. Anledningen till varför utredningen föreslår en delegation och inte en enskild myndighet är för bryta så kallade stuprör inom myndighetsarbetet.

Utredningen anser också att det krävs ett gränsöverskridande arbete olika sektorer och statliga myndigheter för att främja konceptet. Idag finns ingen gemensam plattform för arbetet med CE i Sverige. Delegationen skulle bidra till att arbetet med CE skulle inkludera både akademien och näringslivet. Ett samarbete som idag är bristfälligt enligt utredningen.

4.1.4 Aktörer och styrmedel för att främja de båda koncepten

Som tidigare nämnts bedöms behovet av statlig intervention för DE inte som signifikant i SOU 2017:26. Då det är få marknadsmisslyckanden vid användandet av DE-plattformar bedömer utredningen att det inte finns något behov av detta i nuläget. Detta innebär att inga lagförslag eller andra åtgärder nämns i utredningen för att främja konceptet DE. Enligt SOU 2017:DE finns det dock brister i den lagstiftning som idag berör transaktioner inom DE. Dessa berör främst tjänster där

privatpersoner utför arbete utanför konsumentförhållanden eller för övriga faktorer inom DE, som till exempel lagar gällande hyra av lös egendom.

Utredningen (SOU 2017:DE) bedömer dock att det finns ett behov för att sprida information om DE. Detta för att få fler medborgare att använda sådana plattformar. En av de största orsakerna till varför medborgarna inte använder DE-plattformar i Sverige är på grund av att det inte har tillit till P2P plattformar och transaktioner. Tillskillnad från SOU 2017:DE så föreslår SOU 2017:CE flertalet styrmedel för att främja affärsmodeller som ingår i de två inre cirkelarna i EMF (2015b) diagram. De två största förslagen i utredningen handlar om en skattereduktion för att hyra produkter, sälja begagnade produkter och reparationer samt uppgraderingar av vitvaror och IT i hemmet. Detta är det som utredningen benämner som HYBER-avdrag. HYBER-avdraget är egentligen en skattereduktion som skall främja produkters förlängda levnadslängd. Målet med HYBER-avdraget är att gynna affärsmodeller som främjar produkters längre levnadslängd och utnyttjandegrad. Men det bidrar även till att flytta ägandet från privatpersoner till företag.

Utöver HYBER-avdraget vill SOU 2017:22 främja bilpooler. Utredningen menar att en bil i en bilpool kan ersätta sex bilar som ägs av privatpersoner. Detta på grund av att bilarna som idag ägs av privatpersoner står still 90% av tiden och används mellan en och en halv till tre timmar per dag (SOU 2017:CE). I och med Sveriges mål att vara fossilfritt år 2030 skulle ett initiativ som främjar bilpooler kunna vara ett steg på vägen (SOU 2013:84; Naturvårdsverket, 2014). Bilpoolerna ses som ett sätt att kunna minska det privata ägandet av bilar i storstäderna där det finns störst marknad samt störst behov för åtgärder av detta slaget (SOU 2017:CE). Det är dock inte enkelt att bedriva en bilpool i storstäderna idag. Svårigheterna som finns idag är att det inte finns tillräckligt med plats i städerna för bilarna som ingår i bilpoolerna, samt att de inte är lättillgängliga för de som vill använda sig av dem. Av denna anledning föreslår utredningen (SOU 2017:CE) att flertalet lagändringar behövs för att främja bilpooler. Det handlar bland annat om att kommunerna skall upprätta parkeringsplatser som enbart får användas av bilar som ingår i en bilpool.

Ett förslag som berör de yttre cirkelarna av CE är dock det som handlar om avfallsförebyggande åtgärder. Utredningen föreslår att renhållningstaxan³ skall användas för att sprida information om avfallsförebyggande åtgärder till medborgarna.

³ Renhållningstaxan är den taxa som medborgarna betalar till kommunen för att kommunen skall upprätthålla sitt renhållningsansvar (SFS 1998:808 27 kap 4§).

4.1.5 Vad finns det för samspel mellan de båda utredningarna?

Med den breda definition som används för att beskriva konceptet CE i SOU 2017:CE berör utredningen mer än att enbart frångå en linjär modell. Utredningen berör flertalet punkter som skulle kunna kategoriseras som DE-plattformar. Definitionen medför att ett bredare hållbarhetsperspektiv ingår i utredningen än att enbart främja cirkulära affärsmodeller. Samtidigt så är utredningen enbart inriktad på de två innersta cirklarna i EMF (2015) diagram. Detta medför att utredningen främst behandlar frågor som handlar om medborgarnas arbete för att främja CE. SOU 2017:CE nämner flera P2P och B2P plattformar som ingår i DE. Bland dessa finns bilpooler, Blocket.se och Airbnb (SOU: 2017:CE).

I SOU 2017:CE behandlas B2P affärsmodeller som ingår under begreppet DE, som till exempel bilpooler. Som tidigare nämnts är inte B2P plattformar inom DE inkluderade i SOU 2017:DE. Utredningarna överlappar i frågor angående ägandeformen. Både SOU 2017:CE och SOU 2017:DE vill ändra ägandeformen relaterade till produkten. Detta genom att gå från att ägaren av en vara snarare skall vara en brukare eller konsument. Detta märks tydligast i SOU 2017:CE. Där flera B2P förslag av typen hyra, leasing och bilpooler skall främja arbetet mot en cirkulär ekonomi.

Då konceptet CE som tidigare nämnts berör frågor som avfallsminimering så är frågan om vissa DE-plattformar borde ingå i den utredningen. Detta beror dock på vilken definition som används för konceptet CE. Om definitionen som används av Europeiska kommissionen (2015) samt SOU 2017:CE kan DE-plattformar ses som en del av CE.

Samspelet mellan SOU 2017:CE och SOU:DE berör samma frågor fast på två olika nivåer. SOU:2017:CE berör affärsmässiga former för att förlänga produkternas levnadslängd och öka deras utnyttjandegrad. SOU 2017:DE har en starkare anknytning till gräsrotsnivån. Detta är ett resultat av den snäva definition de använder som arbetsdefinition i SOU 2017:DE. Det tydliga samband mellan CE och DE i de båda utredningarna vill öka nyttjandegraden samt förlänga levnadslängden hos produkter. En sak som dock stärker sambandet mellan CE och DE i de båda utredningarna är att de vill gå från en ägande- till en användarekonomi, samt att de båda vill maximera utnyttjandet av produkter. En fullskalig jämförelse redovisades i den komparativa-analysen i tabell 5 i kapitel 5.1

4.2 Samspel mellan Utredningarna, Miljömål och Regeringens samverkansgrupper.

Denna del av uppsatsen skall redogöra för hur de två statliga utredningarna förhåller sig till de svenska miljömålen samt regeringens samverkansgrupper. Detta för att undersöka hur de båda utredningarna förhåller sig till det pågående svenska arbetet med cirkulär ekonomi. En sammanfattning av denna del kommer att redovisas i tabell 5 i kapitel 5.1

4.2.1 Samspel mellan utredningarna och de svenska miljömålen

Som nämnts tidigare så har mer än hälften av de 16 svenska miljömålen en koppling till CE (Naturvårdsverket, 2016). Enligt Naturvårdsverket (2016; 2017) har konceptet starkast koppling till de miljömål som behandlar resurseffektivisering och giftfria kretslopp. På grund av de avgränsningar som finns i utredningarna (SOU 2017:CE & SOU 2017:DE) behandlar de enbart de inre cirkelarna som utgör konceptet CE (SOU 2017:CE; EMF, 2015b). Detta betyder att flertalet av de miljömål som berörs av hela konceptet CE faller bort. Naturvårdsverket (2017) menar att CE främjar miljömålen *giftfri miljö* samt de som berör resurseffektiva kretslopp. Dessa behandlas av de två yttre cirkelarna i CE. Utredningen SOU 2017:CE anför dock att samtliga miljömål på något sätt är berörda av det som utredningen föreslår. Samtidigt så påverkas förhållandet till de svenska miljömålen av arbetsdefinitionen som finns i SOU 2017:DE.

Avgränsningarna i de båda utredningarna gör att påståendet från Naturvårdsverket (2016) angående antalet miljömål som berörs inte går att applicera på de två utredningarna. Detta på grund av att utredningarna inte behandlar frågor kring omhändertagande av avfall eller produktionsmodeller. HYBER-avdraget syftar inte till att minska antalet gifter i produkterna utan enbart att förlänga deras livslängd. Utredningen (SOU: 2017:CE) framför att HYBER-avdraget vidrör i stort sett alla miljö kvalitetsmål. Däremot är det bara två som utredningen har en tydlig koppling till. Dessa är: *god bebyggd miljö* samt *begränsad klimatpåverkan* (SOU 2017:CE). anledningen till detta är produkternas förlängda levnadslängds, vilket bidrar till ett mindre resursutnyttjande (SOU 2017:CE).

Främjandet av bilpooler har till miljömålen *begränsad klimat påverkan*, *frisk luft* och *god bebyggd miljö* (SOU 2017:CE). I och med den minskade bilanvändningen som utredningen räknar med så bidrar det till att hållbarheten för städerna blir bättre ur en ekologisk synpunkt. Detta på grund av de minskade CO₂ utsläpp från transporter. Angående de avfallsförebyggande åtgärder som föreslås i SOU:CE främjas *god bebyggd miljö* samt *begränsad klimatpåverkan*. Tillskillnad

från utredningarna har Naturvårdsverket en annan uppfattning om vilka miljömål som kan främjas av en implementering av CE. I Naturvårdsverkets senaste utvärdering av miljömålen (Naturvårdsverket, 2017) nämns cirkulär ekonomi som en lösning för att främja miljömålet *giftfri miljö*. Detta är ett av de miljömålen som inte läggs fram som ett av de som främst tjänar på av utredningarnas föreslagna åtgärder. Dock kan HYBER-avdraget bidra till att vissa farliga ämnen från vitvaror försvinner från produkter vid reparation eller uppgradering. Men inget nämns om omhändertagande av avfallet i SOU 2017:CE.

I SOU 2017:DE anføres att det kan finnas kopplingar mellan DE och de svenska miljömålen. Men utredarna menar att det finns frågetecken kring hur hållbara vissa typer av P2P transaktioner egentligen är. På grund av att det inte är självklart att DE främjar en hållbar konsumtion så är det svårt att bedöma vilken påverkan P2P transaktioner skulle ha på de svenska miljömålen. Däremot finns, i likhet med SOU 2017:CE, tydliga kopplingar till miljömålen *god bebyggd miljö* och *begränsad klimatpåverkan* på grund en minskad konsumtion av nya varor som konceptet DE kan bidra med.

4.2.2 Samspel mellan utredningarna och regeringens samverkansgrupper

I denna del av uppsatsen kommer utredningarnas förhållande till statens samverkansgrupper att undersökas. Det vill säga vad redogöra samverkansgruppernas arbete angående CE och DE och undersöka samspelet mellan dem och de båda utredningarna. Detta kommer sedan sättas i relation till regeringens samverkansgrupper, se tabell 4. En sammanfattning av resultatet kommer att redovisas i tabell 5. Som tidigare nämnts i kapitel 3.3.3 kommer inte statens samverkansprogram för Life science inte inkluderas i denna undersökning.

Tabell 4:

Tabell 4 visar hur förhållandet mellan utredningarna samt regeringens samverkansgrupper kommer att redovisas.

Regeringens samverkasgrupper	SOU 2017:22	SOU 2017:26
Regeringens samverkansprogram för cirkulär och biobaserad ekonomi		
Regeringens samverkansprogram för Nästa generationsresor och transporter		
Regeringens samverkansprogram för Smarta städer med människan i centrum		
Statens samverkansprogram för Uppkopplad industri och nya material		

4.3.2.1 Regeringens samverkansprogram för Cirkulär och biobaserad ekonomi

Delegationen som föreslås i SOU 2017:CE är tänkt att fylla ungefär samma funktion som regeringens samverkansgrupp för Cirkulär och biobaserad ekonomi (SOU: 2017:CE). Samverkansgruppen för Cirkulär och biobaserad ekonomi bedömde i oktober 2016 att det saknas styrmedel för att främja en cirkulär ekonomi, däremot nämner de inget om inom vilka sektorer detta gäller (Näringsdepartementet, 2016b). Samverkansgruppen heller inte vad styrmedlen är tänkta att riktas mot. År 2017 släpptes en andra lägesrapport där det nämndes att ett holistiskt perspektiv saknas i arbetet för en cirkulär och biobaserad ekonomi (Näringsdepartementet, 2017a). Det holistiska perspektivet gällande CE saknas även i SOU 2017:CE. Utredningen lyfter inga frågor gällande produktion eller avfallshandtagande. Något som Näringsdepartementet (2017a) nämner som en svaghet i det svenska arbetet gällande CE. Gällande frågor angående avfallshandtagande har SOU 2017:DE en starkare anknytning än SOU:2017:CE. SOU 2017:DE berör frågor gällande återbruk i större utsträckning än SOU 2017:CE, vilket gör att de båda utredningarnas överlappar med samverkansgruppen. Som nämnts i kapitel 4.1.4 beskriver SOU 2017:CE styrmedel som kan främja CE. Dock saknas det styrmedel för industri och avfallshandtagande i utredningen.

Då regeringens samverkansgrupp har ett perspektiv för industri och avfallshantering skiljer de sig från utredningarna. Detta på grund av att ingen av utredningarna berör frågor om produktion eller avfallshantering.

4.2.2.2 Regeringens samverkansprogram för Nästa generations resor och transporter.

Problemen som denna samverkansgrupp möter är hur framtidens transporter kan och skall se ut. Prioriteringar som denna grupp lyfter är att göra transporter till en tjänstvara. För att lyckas med detta skulle nya affärsmodeller som berör transporter vara en lösning. Genom detta skulle även ett mer resurseffektivt samhälle främjas (Näringsdepartementet, 2016c). Detta är något som SOU 2017:CE lyfter med främjandet av bilpooler. Det övergripande målen med bilpoolerna är att minska individens utnyttjande av bilen samtidigt som utnyttjandet av själva bilen ökar. Detta är ett sätt att främja nya affärsmodeller samtidigt som bilen blir en form av tjänst vara. Detta går även att koppla till samverkansprogrammet gällande smarta städer då frågor angående mobilitet i städerna tas upp.

4.2.2.3 Regeringens samverkansprogram för Smarta städer med människan i centrum.

Samverkansprogrammet för smarta städer har starka kopplingar till de båda utredningarna. I takt med att urbaniseringen i Sverige ökar blir det allt viktigare att finna hållbara lösningar i våra städer. En del av de problem som samverkansgruppen lyfter är mobilitet och hur man kan främja DE och gröna affärsmodeller (Näringsdepartementet, 2016d). Samverkansgruppen hävdar att samarbeten med samverkansgrupperna är nödvändiga för att arbetet skall gå framåt. Samarbetet berör främst samverkansgrupperna nästa generation transporter samt cirkulär och biobaserad ekonomi (Näringsdepartementet 2017c).

Båda de statliga utredningarna har en stark anknytning till detta samverkansprogram. Utredningarna lägger fram förslag för hur arbetet med gröna affärsmodeller enligt B2P samt P2P kan främjas. SOU 2017:DE berör även hur man kan främja nyttjandet av DE plattformar, något som samverkansgruppen vill främja. Även HYBER-avdraget kan bidra till mer resurseffektiva städer då levnadslängden för produkter förlängs. HYBER-avdraget kan även bidra till ökade arbetstillfällen inom de sektorer som det berör, vilket skulle främja den sociala hållbarheten.

4.2.2.4 Statens samverkansprogram för Uppkopplad industri och nya material

Om man ser CE ur ett större perspektiv jämfört med hur SOU 2017:CE har valt att avgränsa konceptet så finns det ett samspel mellan denna samverkansgrupp och CE. Detta handlar främst om framtagandet av nya material samt hur man skall kunna implementera dessa i den svenska industrin (Näringsdepartementet, 2016e; 2017d). Något som ses som en av de fragment som karakteriseras i konceptet CE enligt EMF (2015a). På grund av de avgränsningar som har använts i SOU 2017:CE så är detta inget som är med i utredningen.

5. Analys

Denna del av studien skall redogöra för hur de båda utredningarna förhåller sig till det övriga arbetet angående CE och DE i Sverige. Detta genom att analysera de resultat som framkommit i tidigare kapitel. Även den kommersiella inriktningen och hur de båda utredningarna förhåller sig till ekologisk och social hållbarhet kommer att undersökas. Analysen sker genom en komparativ analys som beskrivs i kapitel 2.1.1. Resultatet från den komparativa analysen redovisas i tabell 5.

5.1 Hur förhåller sig utredningarna till varandra

I detta kapitel redovisas den komparativa analysen som skett mellan de båda utredningarna. Även utredningarnas förhållande till regeringens samverkansgrupper och miljömålen kommer att redovisas i tabell 5. En djupare analys av förhållandet mellan utredningarna och miljömålen kommer att ske i kapitel 5.3.1 och 5.3.2

Tabell 5: Redovisning av den komparativa analysen av SOU 2017:22 och SOU 2017:26

Tabellen sammanfattar hur de olika utredningarna bemöter frågor gällande de fem kategorierna samt vilken relation de har till de svenska miljömålen, statens samverkansprogram samt ekologisk- och social hållbarhet.

	SOU 2017:22	SOU 2017:26
Konceptens ursprung	Konceptets framväxt på senare år har att göra med finanskrisen i slutet på 00-talet. För att stärka Europas konkurenskraft har nya hållbara affärsmodeller och koncept främjas	Konceptets framväxt på senare år har att göra med finanskrisen i slutet på 00-talet. På grund av att människor inte hade råd att köpa saker i butik köpte man det av varandra istället
Utredningarnas mål	Målet med utredningen är att ta fram styrmedel för att främja andrahandsmarknaden inom B2P samt att främja avfallsförebyggande åtgärder.	Utredningen skall karlägga marknaden för P2P transaktioner samt se över hur dessa kan främjas. Den skall även lyfta goda exempel från utlandet.
Behovet av statlig intervention	Flera förslag för statlig intervention nämns i utredningen. Detta inkluderar en deligation som enbart arbetar med frågor gällande cirkulär ekonomi föreslås. Även hårda och mjuka styrmedel föreslås.	Inga förslag för en statligintervention i nuläget ges i utredningen. Där emot lyfts områden där det kan finnas ett framtida behov.

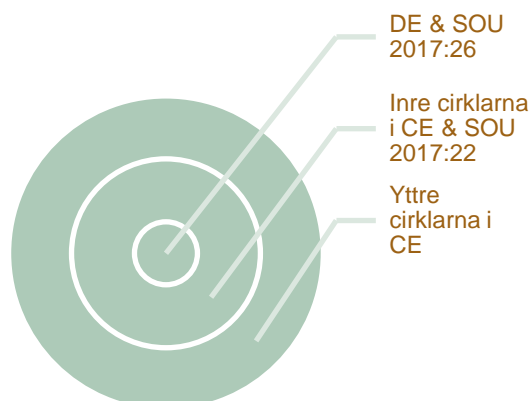
	SOU 2017:22	SOU 2017:26
Styrmedel för att främja de båda koncepten	De styrmedelsförslag som ges i utredningen är bland annat det så kallade HYBER-avdraget som är tänkt att bidra till att levnadslängden hos produkter förlängs. Även en skatteväxling, lagförslag som främjar bilpooler lyfts fram av utredningen.	Inga styrmedelsförslag ges i utredningen. Däremot lyfts brister i den rådanade lagstiftningen vid P2P transaktioner. Däremot belyser utredningen att ett behov kan finnas gällande informationsspridning och rådgivning för att främja P2P transaktioner.
Fokus på vilka aktörer?	Utredningen berör främst B2P aktörer där de vill främja bilpooler samt levnadslängden och utnyttjandegraden hos produkter genom det så kallade HYBER-avdraget. Även det kommunala avfallsansvaret berörs av utredningen i syfte att utveckla avfallsförebyggande åtgärder.	Utredningen genomför en kartläggning över hur utbredd P2P marknaden är i Sverige idag. Utredningen berör främsta privatpersoner samt DE plattformar som till exempel Blocket.se, Tradera.se och Airbnb.
Kommersiell inriktning	De styrmedelsförslag som utredningen lyfter är inriktade på B2P aktörer. Det så kallade HYBER-avdraget som är inriktat på B2P och behandlar enbart monetära transaktioner.	Den komersiella inriktningen för utredningen berör enbart P2P transaktioner i monetära eller icke monetära transaktioner.
Relaterar till Social hållbarhet	Väldigt få referenser till de sociala hållbarhetsfaktorerna lyfts i utredningen. De som lyfts är tillgängligheten till bil vid ett främjande av bilpooler. Samt ökade arbetstillfällen vid införandet av HYBER-avdraget.	De sociala hållbarhetsaspekterna är något som utredningen lyfter som en av de positiva aspekterna med DE. Detta på grund av att tillgängligheten av tjänster och produkter ökar för personer med en lägre socioekonomisk status.
Relaterar till ekologisk hållbarhet	De ekologiska faktorerna i utredningen behandlar som minskad naturresursutvinning, kretslopp och minskade CO ₂ utsläpp som nämns i utredningen.	Den ekologiska hållbarheten är svår att bedöma gällande DE. Det kan gynna den ekologiska hållbarheten men den kan även bidra till ökade utsläpp.
Relation till de svenska miljömålen	De miljömål som främst berörs av utredningen är <i>God bebyggd miljö</i> , <i>Frisk luft</i> och <i>Begränsad klimatpåverkan</i> . Däremot framhäver utredningen att de åtgärder som den föreslår berör och främjar alla miljömål på något sätt.	Ingen koppling till något av de svenska miljömålen lyfts i utredningen. Detta på grund av att det finns en osäkerhet på den miljönytta som DE tillför. Det går dock att hävda att utredningen berör miljömålen god bebyggd miljö och begränsad klimatpåverkan
Relation till statens samverkansprogram	Utredningen har ett starkt samband med flertalet av regeringens samverkansprogram. Dock gör till de inre cirkelarna inom CE att samverkansprogram som berör de yttre cirkelarna inte inkluderas i utredningen	Konceptet DE och utredningen har kopplingar till regeringens samverkansprogram gällande hållbara och smarta städer.

Den tydligaste skillnaderna som går att urskilja mellan de två utredningarna är att SOU:CE har ett betydligt bredare perspektiv än vad SOU:DE har. Detta har troligtvis att göra med den snäva arbetsdefinition som används i SOU:DE.

5.2 Hur förhåller sig utredningarna till koncepten CE och DE

Om förhållandet mellan de båda utredningarna utgår ifrån Europiska kommissionens (2015) definition av CE går det att se ett tydligt förhållande mellan utredningarna och de båda koncepten. Utredningen gällande CE inkluderar flertalet

delar som ingår i konceptet DE. Detta berör främst frågor angående ägandeformen hos produkter samt att öka produkters levnadslängd, vilket medför att DE kan ses som en integrerad del i konceptet CE. Om utgångspunkten för hur konceptet CE ser ut är EMF (2015b) diagram kan förhållandet mellan utredningarna och konceptet CE se ut som det framgår i figur 4.

Figur 4: Förhållandet mellan CE och DE ur ett svenskt perspektiv

Figuren visar hur de statliga utredningarna samt koncepten CE och DE förhåller sig till varandra. Den yttersta cirkeln symboliserar de yttre cirkelarna i CE enligt EMF (2015b) modellen. Den mittersta representerar de inre cirkelarna i CE, vilket är det som SOU 2017:22 behandlar. Den innersta cirkeln representerar DE enligt arbetsdefinitionen i SOU 2017:26.

Illustrationen visar hur förhållandet mellan utredningarna och koncepten ser ut utifrån diagrammet av EMF (2015b) samt definitionen av EU (Europa kommissionens, 2015). Detta visar att DE är en del av de inre cirkelarna som finns inom konceptet CE. Detta på grund av att de behandlar frågor som behandlar delning, reparationer samt produkters levnadslängd och nyttjandegrad.

5.3 Förhållandet mellan utredningarna och det svenska arbetet angående cirkulär ekonomi och delningsekonomi

5.3.1 Regeringens samverkansgrupper

Det svenska arbetet angående de båda koncepten är fortfarande i sin linda. För att CE skall kunna etablera sig så behövs det att flera faktorer uppfylls. Enligt Planing

(2015) så krävs fyra byggstenar för att kunna etablera en cirkulär ekonomi. De fyra byggstenarna är:

Material och produktdesign

Nya affärsmodeller

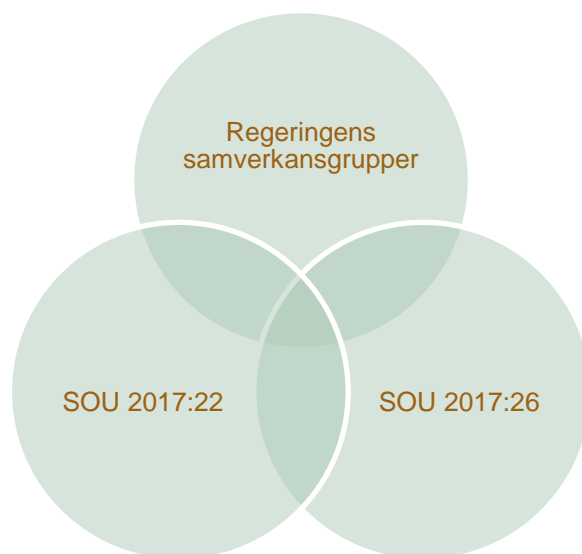
Globala nätverk

Bra förutsättningar

Det svenska arbetet för att främja CE utgår utifrån detta perspektiv genom de svenska samverkansgrupperna. Detta medför att regeringens samverkansgrupper får ett mer holistiskt perspektiv angående arbetet med implementeringen av CE jämfört med utredningarna. Detta då de omfattar fler av de fyra byggstenarna jämfört med utredningarna. Utredningarnas förhållande med regeringens samverkansgrupper berör främst de som arbetar för att främja nya affärsmodeller. Planing (2015) anför att DE är en del av de nya affärsmodellerna som kan främja CE. Konceptet DE är en del som samverkansgruppen för Smarta städer arbetar för att främja.

Utredningarna arbetar utifrån två av Planings (2015) byggstenar: Nya affärsmodeller och Bra förutsättningar. Samverkansprogrammen berör främst frågor som berör de yttersta cirkelarna (EMF, 2015b) av konceptet CE. Då nya material och produktdesign är en av de centrala delarna som utgör en cirkulär ekonomi enligt EMF (2013; 2015a) så kompletterar regeringens samverkansprogram det som SOU 2017:CE missar. Gällande främjandet av DE är det främst samverkansprogrammet för Smarta städer med människan i centrum som behandlar dessa frågor. Detta gör att vissa delar av utredningarna överlappar med det arbetet som samverkansgrupperna arbetar med.

Förhållandet mellan regeringens samverkansgrupper och de två utredningarna illustreras i figur 5.

Figur 5: Förhållandet mellan utredningarna och regeringens samverkansgrupper

Figuren visar relationen mellan de båda utredningarna och regeringens samverkansgrupper om utgångspunkten är de fyra byggstenarna som Planing (2015) lyfter som väsentliga för implementeringen av CE.

5.3.2 De svenska miljömålen

Som tidigare nämnts i kapitel 4.2.2 så berör konceptet CE hälften av de svenska miljömålen direkt enligt Naturvårdsverket (2016). Detta medför att CE är ett koncept som kan främja arbetet för att nå generationsmålet. Utredningarna (SOU 2017:CE; SOU:2017:DE) behandlar inte hela konceptet CE till skillnad från Naturvårdsverket (2016; 2017) förhållningsätt till konceptet. Detta medför att flertalet av de miljömål som Naturvårdsverket (2017) anser vara viktiga rörande konceptet CE inte vidrörs i utredningarna. Detta berör främst de miljömål som behandlar giftfria- och resurseffektiva kretslopp. Dessa frågor är något som inte tas upp i någon större utsträckning i varken SOU 2017:CE eller i SOU:DE. Utredningarna berör främst miljömålen 'god bebyggd miljö' och 'begränsad klimatpåverkan', vilket medför att flertalet av miljömålen som berörs av konceptet CE inte behandlas. För att illustrera hur relationen mellan miljömålen, konceptet CE och de båda utredningarna har figur 5 framställs.

Figur 6: Utredningarnas förhållande till de svenska miljömålen

Figur 6 visar hur utredningarna förhåller sig till de svenska miljömålsarbetet samt hur konceptet CE förhåller sig till miljömålsarbetet.

Figuren visar hur frågorna som behandlas i utredningarna påverkar relationen till de svenska miljömålen. Som framställs i figur 6 är det enbart en liten del av de svenska miljömålen som berörs av de utredningarna. Som redovisas i tabell 6 i kapitel 5.1 så behandlar de båda utredningarna samma miljömål. Detta beror på att de enbart behandlar frågor som rör de två inre cirklarna av CE. Till skillnad från miljömålen som behandlas berör frågor över flera sektorer som energi, resurshantering och kretsloppstänkande berör enbart utredningarna i första hand frågor gällande levnadslängd och produkters utnyttjandegrad. SOU 2017:CE behandlar avfallsminimering men det är en fråga som inte alls behandlas i samma utsträckning som förslagen gällande levnadslängd och produkters utnyttjandegrad.

6. Diskussion

6.1 Hur ser förhållandet mellan cirkulär ekonomi och delningsekonomi ut?

En sak som framkommit för hur förhållandet mellan CE och DE ser ut är att mycket har att göra med de definitioner man använder sig av. Då inget av koncepten har en officiell eller vetenskapligt förankrad definition så är det fortfarande svårt att säga vad de egentligen innebär. Som beskrivningen i kapitel 3 redogör bygger konceptet CE på en ekonomi som är regenerativ och vidhåller produkternas ekonomiska värde trots den förlängda livslängden. Problematiken med att det saknas en definition innebär att begreppet blir oklart och att det kan betyda olika saker för de som arbetar med det. Samma sak gäller för definitionen av DE, eftersom ingen officiell eller vetenskapligt förankrad definition finns för detta koncept heller. Då inga klara definitioner finns för de båda koncepten har det varit svårt att utreda hur det egentliga förhållandet mellan de båda koncepten ser ut. Detta har lett till slutsatsen att DE kan vara en del av CE beroende på hur man definierar de båda koncepten.

Som framgår i figur 4 så kan DE ingå i en cirkulär ekonomi. Detta gäller dock enbart utifrån de statliga utredningarna och det insamlade materialet till denna studie. Så frågan är huruvida hela konceptet som helhet DE ingår i konceptet CE? Det går även att ifrågasätta hur miljövänliga de affärsmodeller som utredningarna vill främja egentligen är. Bilpooler kan öka bilanvändandet för vissa hushåll medan det minskar för andra. Även tjänster som Airbnb kan ha en negativ inverkan på miljön på grund av ett ökande resande. Dessa tjänster bidrar inte till att man arbetar uppåt i avfallshierarkin utan de utgår ifrån att ägandeformen av produkter förändras. Det vill säga att vi går från en ekonomi som utgår ifrån ägande till en där vi ses som brukare. Kanske är det bara vissa delar av konceptet som har ett förhållande till CE.

Om utgångspunkten är EUs (Europeiska kommissionen, 2015) definition angående CE, som citeras i kapitel 3, ingår DE i CE. Detta på grund av att koncepten har ett gemensamt mål. Målet att förlänga produkter levnadslängd och maximera deras utnyttjandegrad. Litteraturgenomgången visar att det finns saker inom DE som inte är en del av CE. Detta handlar främst om sociala frågor och tillgång till produkter för människor. Detta innebär att om utgångspunkten eller definitionen för de båda koncepten är annorlunda skulle denna gemensamma

nämnare innebära att enbart vissa delar skulle av DE skulle ingå i CE. Detta illustreras i figur 7.

Figur 7: Förhållandet mellan CE och DE utifrån levnadslängd och ägandeform

Figuren visar hur relationen av CE och DE ser ut ifall man enbart tar produkternas förlängda levnadslängd och ägandeform i fokus.

Däremot: om utgångspunkten är de karakteriserande drag som EMF (2015a) beskriver utmärkande för CE så går det att ifrågasätta huruvida DE är en del av CE eller inte.

Förhållande mellan de båda utredningarna ser dock lite annorlunda ut än figur 7. Relationen mellan utredningarna illustrerades i figur 4 i kapitel 5.2 och där går uttyda att SOU 2017:DE är en del av de inre cirklarna inom CE. Detta betyder att förhållandet mellan CE och DE beror på hur man väljer att definiera de båda koncepten. I och med att de inre cirklarna i CE inkluderar vissa delar som ingår i DE så ser förhållandet ut på detta sätt. Då utredningarna utgår ifrån den definition som ges av EU (Europeiska kommissionen, 2015) så blir förhållandet mellan de båda koncepten mer överlappande, vilket visas i figur 4. Ur ett svenskt perspektiv går det alltså att säga att DE är en del av konceptet CE. Dock fokuserar utredningarna på avfallsminimering och att förlänga produkters levnadslängd. Men den största gemensamma nämnaren mellan dem är att de vill förändra ägandeformen av produkter till en form av brukare eller användare.

Som framgår i figur 4 så är de yttre cirklarna i CE inte inkluderade i utredningarna. Detta medförde att vissa element som ingår i konceptet inte är inkluderade i utredningen angående CE. Det går även att ifrågasätta ifall de affärsmodeller och som styrmedlen berör är cirkulära affärsmodeller. Detta gör att det går att ifrågasätta hur cirkulära är de affärsmodeller som skall främjas i utredningarna egentligen är?

CE som koncept som behandlar frågor som rör mer än enbart avfallsminimering, levnadslängden och nyttjandegrad av produkter. Det behandlar även om produktion och designfrågor. Då bilpooler samt det så kallade HYBER-avdraget är till för att främja produkternas levnadslängd går det att ifrågasätta huruvida utredningarna egentligen främjar CE. Som tabell 2 i kapitel 3.2.2 visar så ingår bilpooler i B2B affärsmodellerna som Schor (2014) menar är en del av DE.

Även Planing (2015) och Naturvårdsverket (2016) menar att flertalet affärsmodeller som faller under DE som affärsstrategier ingår i konceptet CE, vilket bekräftar att DE är en del av CE i en svensk kontext. Det som behövs för att vidare utreda relationen mellan de båda koncepten är att skapa klara och tydliga definitioner för vad de båda koncepten innebär. Forskning angående hur DE påverkar miljö och andra faktorer behöver också utredas för att förstå ifall konceptet är hållbart eller inte.

6.2 Hur förhåller sig utredningarna till det svenska miljöarbetet?

Utredningarna berör flertalet punkter som har nämnts som bristfälliga i det svenska miljöarbetet. Bristerna som behandlas i utredningarna handlar främst om det som Naturvårdsverket (2012) samt SOU 2012:56 tar upp angående arbetet mot ett resurseffektivt samhälle. Ett problem gällande de båda utredningarna är att de inte utgår ifrån ett övergripande kretsloppstänkande som är förknippat med CE. Utredningarna berör främst frågor gällande att öka nyttjandegraden och levnadslängden hos produkter. I relation till det övriga arbetet för att främja CE och DE i Sverige så har Naturvårdsverket (2017) och regeringens samverkansgrupper har ett bredare perspektiv gällande konceptet CE än vad SOU 2017:CE har. Detta beror på att de två yttre cirklarna i EMF (2015b) diagrammet tas i beaktning av både Naturvårdsverket samt regeringens samverkansgrupper. Däremot berör utredningarna frågor som är viktiga för både miljömålen och regeringens samverkansgrupper. Den statliga intervention som krävs för att implementera koncepten i Sverige enligt de båda utredningarna är inget nytt. En efterfrågan från både tidigare utredningar och från Naturvårdsverket (2012;2015) har funnits för att förlänga produkterslevnadslängd samt öka återbruket. HYBER-avdraget som föreslås i SOU:CE kan ses som ett steg i rätt riktning för att möta denna efterfrågan. Det går även att ifrågasätta bristen på statlig intervention som är förslagen i SOU:DE. De beskriver att det finns ett latent behov för informationsåtgärder gällande DE-plattformar inom P2P området. Då SOU 2017:DE enbart behandlar P2P plattformar så är inga ekonomiska styrmedel eller liknande fördelaktiga för att främja denna del av konceptet DE. Detta kompletteras dock upp av SOU 2017:CE då HYBER-avdraget bidrar till att skapa en mer attraktiv marknad för B2P företag.

Som framgår i figur 5 i kapitel 5.3.1 så överlappar regeringens samverkansprogram och utredningarna när det gäller vissa delar inom koncept CE. Det går att argumentera för att utredningarna och samverkansgruppernas arbete överlappar mer i frågor som berör konceptet DE. Detta på grund av att den statliga

utredningen gällande CE enbart berör de två inre cirklarna i EMF (2015b) diagrammet. Samt att frågor gällande kretsloppstänkande inte lyfts utredningarna. Avgränsningarna som finns i utredningarna påverkar inte arbetet gällande främjandet av CE i Sverige i samma utsträckning som främjandet DE. Detta på grund av de affärsmodeller som utredningarna vill främja främst kan ses som affärsmodeller inom DE. Tillskillnad från CE behandlar DE frågor gällande individen istället för industriella processer och frågor rörande design. Utredningarna har en inriktning på att förändringar för individen istället för industrier. Detta medför som tidigare nämnt att det bidrar till att motverka de brister som tidigare lyfts angående resurseffektivisering i Sverige. Däremot kan den delegation som föreslås gällande CE vara ett steg i rätt riktning för att få en samlad ansträngning från flera olika sektorer i arbetet med CE och DE.

7. Slutsats

Förhållandet mellan CE och DE är svårt att konkretisera. Den huvudsakliga orsaken är avsaknaden på officiella och vedertagna definitioner av koncepten. I en svensk kontext går det att hävda att DE är en del av de inre cirklarna av CE, som berör produkters levnadslängd och nyttjandegrad. Slutsatsen dras utifrån de definitioner som de statliga utredningarna (SOU 2017:CE; SOU 2017:DE) använder för båda koncepten. De likheter som finns mellan koncepten är att de behandlar frågor gällande produkters levnadslängd samt nyttjandegrad. CE behandlar dock fler aspekter än så. Beroende på vilka avgränsningar och definitioner som används för konceptet CE kan aktörerna och målen variera. Regeringens samverkansgrupper och naturvårdsverkets miljömålsarbete har ett bredare perspektiv för vad CE är än de båda utredningarna. Avgränsningarna i utredningarna medför att flertalet miljömål som berörs av konceptet CE inte berörs av SOU 2017:CE och SOU 2017:DE. Detta gäller frågor angående produktion och design som tas upp av regeringens samverkansgrupper, samt miljömålet *giftfri miljö*. Den statliga interventionen behandlar flera punkter berörande CE och DE. SOU 2017:CE föreslår främst intervention gällande hur främjandet av nyttjandegraden och levnadslängden för produkter kan främjas. Detta genom reparationer, uthyrning och köp av begagnade produkter samt initiativ såsom bilpooler. SOU:DE föreslår ingen omedelbarstatlig intervention men anför att det kan finnas ett latent behov av informationsåtgärder.

Tack

Den första personen som jag skulle vilja rikta mitt tack mot är min handledare Carl Dalhammar som har varit ett stöd och bollplank under denna process. Ett andra tack går till de personer jag har haft kontakt med på regeringskansliet. Tack för att ni var mycket hjälpsamma med att ge information angående de båda utredningarna som har analyserats i denna uppsats, samt för att jag fick ta del av seminariet angående cirkulär ekonomi och SOU 2017:22

Jag skulle även vilja rikta ett tack till mina kursare som jag slitit tillsammans med i med och motgång och för det stöd de gett genom hela arbetet. Ett sista tack går ut till Sofie Wallquist och Cecilia Eliasson för all korrekturläsning, samt för sovplats under alla mina turer till Stockholm. Tack så mycket!

Referenser

- Acevedo, D. D. (2016). Regulation employment relationships in the sharing economy. *Employee Rights & Employment Policy Journal*, 20(1), 1-35.
- Botsman, R. (2013). The Sharing Economy Lacks a Shared Definition. [Elektronisk] www.fastcoexist.com: <https://www.fastcoexist.com/3022028/the-sharing-economy-lacks-a-shared-definition> Hämtad: 2017-02-15
- Botsman, R & Rogers, R. (2011). *What's mine is yours: how collaborative consumption is changing the way we live*. London: Collins, 2011.
- Belk, R. (2014) You are what you can access: Sharing and collaborative consumption online *Journal of Business Research* 67 (2014) 1595–1600
- Belk, R. (2010). Sharing. *Journal Of Consumer Research*, 36(5), 715-734.
- Bonciu, F & Bâlgăr, A-K. (2016). Sharing Economy as a Contributor to Sustainable Growth. An EU Perspective. *Romanian Journal Of European Affairs*, Vol 16, Iss 2, Pp 36-45 (2016), (2), 36
- Bonciu, F. (2014). The European Economy: From a Linear to a Circular Economy. *Romanian Journal Of European Affairs*, 14(4), 78
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber, Malmö
- Böcker, L., & Meelen, T. (2016). Sharing for people, planet or profit? Analysing motivations for intended sharing economy participation. *Environmental Innovation And Societal Transitions*, doi:10.1016/j.eist.2016.09.004
- Cheng, M. (2016). Sharing economy: A review and agenda for future research. *International Journal Of Hospitality Management*, 5760-70
- Codagnone, C & Martens, B. (2016). Scoping the Sharing Economy: Origins, Definitions, Impact and Regulatory Issues. Institute for Prospective Technological Studies Digital Economy Working Paper 2016/01. JRC100369
- Cohen, B & Munoz, P. (2015). Sharing cities and sustainable consumption and production: towards an integrated framework. *Journal of Cleaner Production* xxx (2015) 1-11
- Coppola, F (2016) The “sharing economy” is not going to create economic growth. [Elektronisk] <https://www.forbes.com/sites/francescoppola/2015/10/27/the-sharing-economy-is-not-going-to-create-economic-growth/2/#39c75c43a19a> Hämtad: 2017-05-15)
- Corbin, J. M., & Strauss, A. L. (2008). *Basics of qualitative research: techniques and procedures for developing grounded theory*. Thousand Oaks: SAGE, cop. 2008
- EMF (2015a) *Delivering the circular economy – A tool kit for policy makers*

- EMF. (2015b) Circular Economy System Diagram [Elektronisk]
<https://www.ellenmacarthurfoundation.org/circular-economy/interactive-diagram>
 Hämtad: 2017-01-24
- EMF (2015c) *Growth within: A circular vision for a competitive Europe*
- EMF. (2013). *Towards the Circular Economy: Economic and business rationale for an accelerated transition*. Ellen MacArthur Foundation.
- Europeiska kommissionen. (2016) *Europeisk agenda för delningsekonomin*
- Europeiska kommissionen. (2015). *Att sluta kretsloppet – en EU-handlingsplan för den cirkulära ekonomin*. Bryssel den 2.12.2015 COM(2015) 614 final
- Europeiska kommissionen (2010) *Europa 2020 - En strategi för smart och hållbar tillväxt för alla* Bryssel den 3.3.2010 KOM(2010) 2020 slutlig
- Fremstad, A (2016). Sticky Norms, Endogenous Preferences, and Shareable Goods, *Review of Social Economy*, 74:2, 194-214
- Frenken, K., & Schor, J. (2017). Putting the sharing economy into perspective. *Environmental Innovation And Societal Transitions*, doi:10.1016/j.eist.2017.01.003
- Gallaud, D. & Laperche, B. (2016). *Circular economy, industrial ecology and short supply chain*. London: Wiley, 2016.
- Geissdoerfer, M., Savaget, P., Bocken, N M.P. & Hultink E.J. (2017). The Circular Economy A new sustainability paradigm? *Journal of Cleaner Production* 143 (2017) 75
- Ghisellini, P., Cialani, C. & Ulgiati, S. (2016). A review on circular economy: the expected transition to a balanced interplay of environmental and economic systems. *Journal Of Cleaner Production*, 114 (Towards Post Fossil Carbon Societies: Regenerative and Preventative Eco-Industrial Development), 11-32
- Grayson, J. (2007). An economic instrument for zero waste, economic growth and sustainability. *Journal of Cleaner Production* 15 (2007) 1382-1390
- Grumley, W. (2014). An Analysis of Regulatory Strategies for Recycling and Re-Use of Metals in Australia. *Resources*, Vol 3, Iss 2, Pp 395-415 (2014), (2), 395.
- Haas, W., Krausmann, F., Wiedenhofer, D., & Heinz, M. (2015). How Circular is the Global Economy?: An Assessment of Material Flows, Waste Production, and Recycling in the European Union and the World in 2005. *Journal Of Industrial Ecology*, 19(5),
- Hamari, J., Sjöklint, M. & Ukkonen, A. (2016). The sharing economy: Why people participate in collaborative consumption. *Journal Of The Association For Information Science And Technology*, 67(9), 2047-2059
- Hart, C. (1998) *Doing a literature review: releasing the social science research imagination*, London, SAGE,
- Hobson, K. (2016). Closing the loop or squaring the circle? Locating generative spaces for the circular economy. *Progress In Human Geography*, 40(1), 88-104
- Hoffrén, J. & Apajalahti, E-L. (2009). Emergent Eco Efficiency Paradigm in Corporate Environment Management. *Sustainable Development* 17, 233–243 (2009)
- John, N. A. (2013). The Social Logics of Sharing. *Communication Review*, 16(3), 113-131

- Kathan, W., Matzler, K., & Veider, V. (2016). The sharing economy: Your business model's friend or foe?. *Business Horizons*, (59), 663-672
- Kommittédirektiv (2016:3) Styrmedel för att förebygga uppkomst av avfall i syfte att främja en cirkulär ekonomi Dir. 2016:3
- Kommittédirektiv (2015:136) *Användarna i delningsekonomin* Dir.2015:136
- Konjunkturinstitutet (2016) Miljö, ekonomi och politik
- Loiseau, E., Saikku, L., Antikainen, R., Droste, N., Hansjürgens, B., Pitkänen, K., & ... Thomsen, M. (2016). Green economy and related concepts: An overview. *Journal Of Cleaner Production*, 139361-371
- Malhotra, A., & Van Alstyne, M. (2014). The Dark Side of the Sharing Economy ... and How to Lighten It. *Communications Of The ACM*, 57(11), 24-27.
- Martin, C.J (2016). The sharing economy: A pathway to sustainability or a nightmarish form of neoliberal capitalism? *Ecological Economics* 121 (2016) 149–159
- McDonough, W., & Braungart, M. (2002). *Cradle to cradle: remaking the way we make things*. New York: North Point Press, 2002
- Naturvårdsverket. (2017). Miljömålen – Uppföljning av Sveriges nationella miljömål 2017. Rapport 6749
- Naturvårdsverket, (2016a). Miljömålssystemet [Elektronisk]
<http://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Sveriges-miljomal/Miljomalssystemet/> hämtad: 2017-04-26
- Naturvårdsverket, (2016b). Cirkulär ekonomi [Elektronisk]
<http://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/EU-och-internationellt/EUs-miljoarbete/Cirkular-ekonomi/> hämtad: 2017-01-27
- Naturvårdsverket, (2015). *Tillsammans vinner vi på ett giftfritt och resurseffektivt samhälle - Sveriges program för att förebygga avfall 2014–2017*. Rapport 6654
- Naturvårdsverket, (2012). *Hållbar avfallshantering, Populärvetenskaplig sammanfattning av Naturvårdsverkets forskningsprogram*. Rapport 6523
- Näringsdepartementet. (2017a). Lägesrapport Cirkulär och biobaserad ekonomi
- Näringsdepartementet. (2017b). Lägesrapport Nästa generationsresor och transporter.
- Näringsdepartementet. (2017c). Lägesrapport Smarta städer med människan i centrum
- Näringsdepartementet. (2017d). Lägesrapport Uppkopplad industri och nya material
- Näringsdepartementet. (2016a). Regeringens strategiska samverkansprogram – faktablad
- Näringsdepartementet. (2016b). Lägesrapport Cirkulär och biobaserad ekonomi
- Näringsdepartementet. (2016c). Lägesrapport Nästa generationsresor och transporter
- Näringsdepartementet. (2016d). Lägesrapport Smarta städer med människan i centrum
- Näringsdepartementet. (2016e). Lägesrapport Uppkopplad industri och nya material
- Proposition 2016:17/50. *Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft*
- Regeringen (2016) Regeringen vill öka återanvändningen [Elektronisk]
<http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2016/01/regeringen-vill-oka-ateranvandningen/> Hämtad: 2017-01-18

- Regeringen (2015a) Användarnas villkor i delningsekonomin ska utredas [Elektronisk]
<http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2015/12/anvandarnas-villkor-i-delningsekonomin-ska-utredas/> hämtad: 2017-01-18
- Scaraboto, D. (2015). Selling, Sharing, and Everything in Between: The Hybrid Economies of Collaborative Networks. *Journal Of Consumer Research*, 42(1), 152-176.
- SFS 1998:808 Miljöbalk
- Schor, j. (2014) *Debating the Sharing Economy*, Great Transition Initiative (October 2014), [Elektronisk] <http://www.greattransition.org/publication/debating-the-sharing-economy> Hämtad: 2017-01-31
- Schor, J & Fitzmaurice C.J. (2015) *Collaborating and connecting: the emergence of the sharing economy*. Reisch, L & Thøgersen, J. (Eds.), *Handbook of Research on Sustainable Consumption*, Edward Elgar, Cheltenham, UK (2015)
- Shahbazi, S., Wiktorsson, M., Kurdve, M., Jönsson, C., & Bjelkemyr, M. (2016). Material efficiency in manufacturing: swedish evidence on potential, barriers and strategies. *Journal Of Cleaner Production* 127 (2016) 438-450.
- SOU 2017:26. *Användarnas roll i en delningsekonomi*.
- SOU 2017:22. *Från värdekedja till värdecykel*.
- SOU 2013:84. *Fossilfrihet på väg*
- SOU 2012:56. *Mot det hållbara samhället – resurseffektiv avfallshantering*.
- Skou Andersen, M. (2006) An introductory note on the environmental economics of the circular economy. *Sustainable Science* (2007) 2:133–140
- Weber, T. A. (2014). Intermediation in a Sharing Economy: Insurance, Moral Hazard, and Rent Extraction. *Journal Of Management Information Systems*, 31(3), 35-71.
- Webster, K. (2013). What Might We Say about a Circular Economy? Some Temptations to Avoid if Possible. *World Futures: The Journal Of General Evolution*, 69(7/8), 542-554. doi:10.1080/02604027.2013.835977
- Wilson, J. (1963). *Thinking with concepts*. Cambridge university press. London
- Winans, Kendall & Deng, (2017) The history and current applications of the circular economy concept. *Renewable and Sustainable Energy Reviews* 68 (2017) 825–833

LUNDS
UNIVERSITET

WWW.CEC.LU.SE
WWW.LU.SE

Lunds universitet

Miljövetenskaplig utbildning
Centrum för miljö- och
klimatforskning
Ekologihuset
223 62 Lund